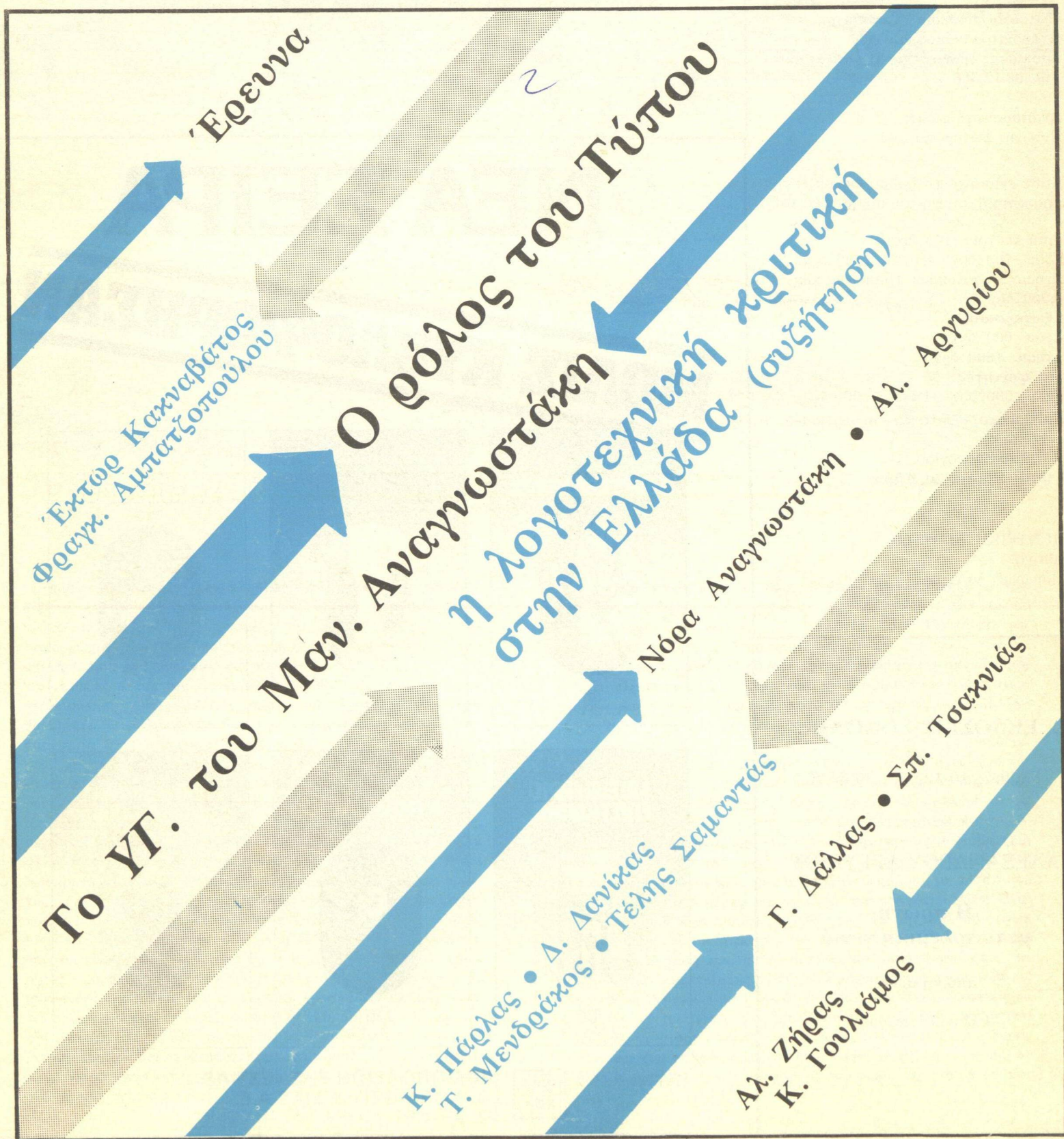

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΕΧΝΗΣ, ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Δοχ. 120

Αριθ. φύλλου 25, Ιανουάριος 1984

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ
Μηνιαία Επιθεώρηση Τέχνης, Κριτικής και Κοινωνικού Προβληματισμού

Στενών Πόρτας 20, 161 21 Αθήνα.
Τηλ. 72.34.122

ΕΚΔΟΣΗ:
Κ.Γ. Παπαγεωργίου
Στενών Πόρτας 20, Αθήνα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Κώστας Γουλιάμος
Αλέξης Ζήρας
Στέφανος Μπεκατώρος
Κώστας Γ. Παπαγεωργίου
Κατερίνα Πλασσαρά
Σπύρος Τσακνιάς

Φωτοστοιχειοθεσία - Εκτύπωση:
Γ. Λεοντακιανόσ και Υιοί
Δουκίσσης Πλακεντίας 31 (Χαλάνδρι)
Τηλ. 68.12.366

Αναπαραγωγή φιλμ:
Αντώνης Σωτηρόπουλος

Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του

Τιμή τεύχους 120 δρχ.
Εξαμ. 700 δρχ. -Ετήσια 1400 δρχ.
Ετήσια Οργανισμών Τραπεζών κλπ.
3.500 δρχ.

Εξωτερικού:
Εξαμ. 900 δρχ.
Ετήσια 1800 δρχ.

Για φοιτητές:
Εξαμ. 500 δρχ. -Ετήσια 1000 δρχ.
Εμβάσματα - επιταγές - συνεργασίες,
έντυπα:
Κ.Γ. Παπαγεωργίου,
Στενών Πόρτας 20, Αθήνα

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Αθήνα:
Πομόνης Διονύσιος
Ζαλόγγου 1, τηλ. 36.20.889

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΟΚΟΛΗ

Γραβιάς 10-12, τηλ. 3605520

Κυκλοφορεί

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Η πρώτη μεταπολεμική γενιά

από τη σειρά

«Ελληνική ποίηση»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Έκτωρ Κακναβάτος, *Ποια κριτική;* 3
Η λογοτεχνική κριτική στην Ελλάδα (συζήτηση). Συμμετέχουν: Νόρα Αναγνωστάκη, Αλέξανδρος Αργυρίου, Κώστας Γουλιάμος, Γιάννης Δάλλας, Αλ. Ζήρας και Σπύρος Τσακνιάς) 5-12
 Αμαλία Τσακνιά, *Αυτοσυγκέντρωση, Η τελευταία ψήφος* (ποιήματα) 12
 Θ. Δ. Φραγκόπουλος, *Ένας θάνατος* (ποιήμα) 12
 Φραγκίσκη Αμπατζοπούλου, *Το ΥΓ. του Μαν. Αναγνωστάκη* 13
Τύπος: Πως επιβάλλει πρόσωπα και πράγματα; (Έρευνα. Μιλούν: Κώστας Πάφλας, Δημήτρης Δανιάς, Τάκης Μενδράκος και Τέλης Σαμαντιάς) 18-26
 Οικολογία: *Ίρις Κανέλλου, Δάσος δάσος εισ' εδώ;* 27
 Θέατρο: *γράφει ο Γιάννης Καραχισαρίδης* 29
 Εικαστικά: *γράφει η Άντα Κάττουλα* 31
 Βιβλίο: *γράφουν: Άλκηστις Σουλογιάννη, Κώστας Γουλιάμος και Αλεξ. Ζήρας* 32

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ

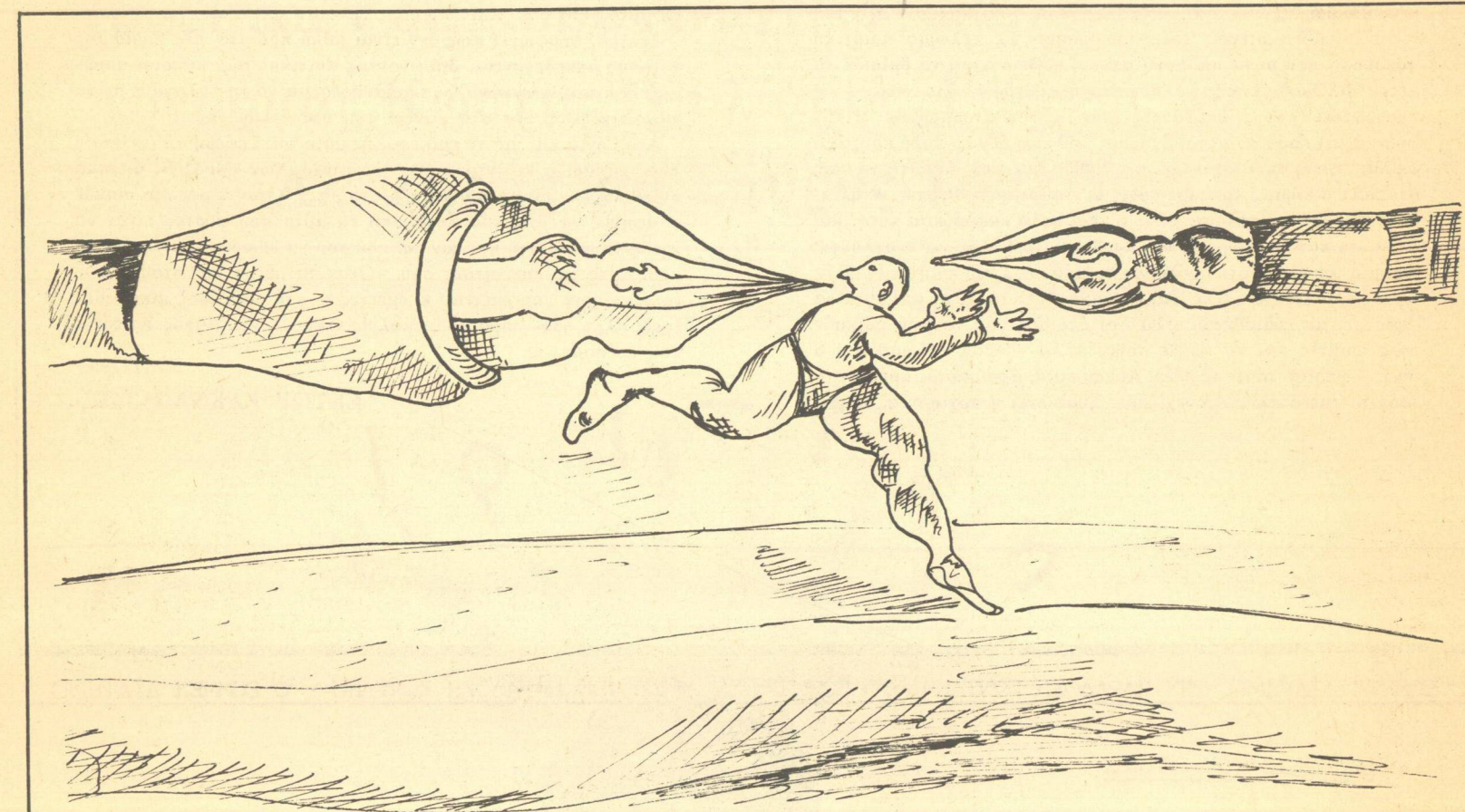
ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.
ΣΟΛΩΝΟΣ 60 - ΑΘΗΝΑ 135 - ΤΗΛ. 3615077

Απόψεις

Ποια κριτική;

Υποθέτουμε ότι, κατά την πληροφόρηση, ειδικότερα πάνω σε θέματα πνευματικής καλλιέργειας κι ακόμα πιο πολύ όταν πρόκειται για την κριτική πνευματικής παραγωγής, ασκείται λειτουργήμα, μέσω του οποίου υποθηκεύεται αυτόματα η πολιτισμική διάρκεια ενός λαού στο μέλλον.

Ο φορέας αυτού του λειτουργήματος, άρα υπεύθυνος για την πληροφόρηση —εφημερίδα, περιοδικό, τηλεόραση, ραδιόφωνο— θα πρέπει να καταλαβαίνει ότι, εμπιστευόμενος τη στήλη ή την κάμερα, σ' ένα, ανεπαρκές πολλές φορές, όργανό του, εκτίθεται στον κίνδυνο να θεωρηθεί ύποπτος πρακτόρευσης σκοτεινών στόχων, ή να αποβεί τέτοιος εξυπηρετώντας, άθελά του, συμφέροντα εκπορευόμενα από κέντρα με προγραμματισμούς πάνω στον αποπροσανατολισμό, τη νάρκη, ή και τη χαύνωση του θεατή, ακροατή, αναγνώστη. Υπάρχει κι ένα άλλο σημείο που με πολλά άλλα συναισθήματα αντανακλά τουλάχιστον τη λύπη μας. Είναι η θλιβερή ανανδρεία του ανεπαρκούς οργάνου που επωφελούμενος από την εμβέλεια της στήλης που του εμπιστεύτηκαν, πουλάει κύρος, θάβει και ξεθάβει ονόματα, έχει το πάνω χέρι, δίνει κατευθύνσεις, εισάγει αξίες που κάνουν έγκυρα τα δικά του γούστα, είναι ο επαίον. Η ανανδρεία συνίσταται στο ότι ο κύριος αυτός τροφοδοτεί το σκουπιδοτενεκέ του (απορρίπτοντας με συνοπτική διαδικασία την πνευματική προσπάθεια άλλων, ιδιαίτερα νέων (!)) από το ύψος της στήλης του, δηλαδή από περιοχή απυρόβλητη από τα θύματά του και με εξασφαλισμένο ακροατήριο ανύποπτων και ανυπεράσπιστων αναγνωστών που εγκεφαλοπλυμένοι από την «αυθεντία» του δεν έχουν αντιστάσεις. Αλλά ας γίνουμε πιο συγκεκριμένοι:

Οι παραπάνω σκέψεις μας πηγάζουν από τρίστηλο δείγμα θράσους δημοσιευμένο στα «ΝΕΑ» της 26ης Νοεμβρ. 1983 σελ. 10 με τίτλο: Αναφορά σε... 21 συλλογές! (sic). Πρόκειται για ποιητικές συλλογές. Υποθέτουμε ότι οι τρεις τελείες και το θαυμαστικό του τίτλου απηχούν την ειρωνεία (;) την αγανάκτηση (;) το χλευασμό (;) ή τις ξέρει ποια κρυφή ζήλεια του εμπιστευμένου και φευ μη εξαιρετέου, κατά τις εκτιμήσεις των «ΝΕΩΝ» για την κρίση των βιβλίων, κυρίου.

Και αυτός μεν ο κύριος, ως είναι ευρύτατα γνωστό, δε διαθέτει κεραίες ή δε διαθέτει ευαίσθητες κεραίες, να συλλάβει λόγο και στοχασμό πιο πέρα από όσο παρείχανε οι γνώσεις δημοτικού σχολείου μερικές δεκαετίες πίσω. Άρα είναι αφέλεια το να πιστωθεί με μεγέθη που απαιτούν κάποιο νοητικό αναστήμα. Αλλά η αρχισυνταξία των «ΝΕΩΝ»; Ακυρώνοντας το διαβατήριο του «άλλοθι» την ερωτούμε: Συμφωνεί μαζί του ότι η αξία ενός ποιητικού βιβλίου, μιας ποίησης, εξαρτάται από το πόσο πολύ είναι το ατύπωτο μέρος της σελίδας, που στο κάτω κάτω είναι κάτι που αφορά το αισθητικό μέρος της έκδοσης, δηλαδή άποψη του εκδότη και επιμελητή; Να φανταστούμε (και υπάρχουν) εκδόσεις Καβάφη κ.α. με τέτοια «κενά» διακινδυνεύοντας την αξιολόγηση της ποίησης αυτής από μέρος του περί ου ο λόγος κριτικού; Συμφωνεί μαζί του ότι ο κύριος αυτός έχει δικαίωμα να βιάζεται να τελειώσει όταν διαβάσει ποίηση των νέων, ίσως γιατί υπάρχει γι' αυτόν κάτι πιο ουσιαστικό ή προσωπικό πιο επείγον, γεγονός που προσδιορίζει το πώς διαβάσει (;) ποιες είναι, αν βέβαια υπάρχουν, οι προσβάσεις του προς τη νεότερη μας

Ποια κριτική;

ποίηση, ποιος και ποιας ποιότητας είναι ο διαγνωστικός του εξοπλισμός που να του επιτρέπει ν' αποφαίνεται ρίχνοντας μια ματιά ή κάπως έτσι, «στο πόδι», όπως λέμε;

Συμφωνεί μαζί του ότι είναι «ανισόρροπο» (sic) ένας λαός μικρομικρούλης των εννέα εκατομμυρίων — τι σημασία έχει που είναι ο ποιητικότερος λαός του κόσμου με πελώρια ποιητική παράδοση που μέσα απ' αυτή μπορεί κάθε στιγμή να βρίσκει τα μέτρα του ο άνθρωπος της κάθε εποχής, αυτά θα λέμε τώρα; — να προβοκάρει λαούς ελέφαντες των 250 εκατομμυρίων (ΗΠΑ φυσικά, ε;) που ενώ αυτοί βγάζουν 100 έως 500 το πολύ ποιητικά βιβλία, εμείς εδώ φτάνομε τις 2.000; Και πού είσατε να σας στολίσει ο κύριος κριτικός εσείς οι Λωτρεαμόν, Ρεμπώ, Απολλιναίρ που οραματιστήκατε όλος ο κόσμος να εκφράζεται ποιητικά; Αυτό «το κατουρητό» (sic) δεν προβλέψατε που θα τον νοχλούσε; Και μια απορία: Πότε πρόλαβε και διάβασε 2.000 ποιητικά βιβλία ώστε ευσυνειδήτως (έλα δα) να ξεχωρίσει τα 21 κι απ' αυτά να ανασύρει με ενσυναίσθησι (έλα δα) στίχους που να μην αδικούν τους ποιητές και το μόχθο τους; Αλλά —όπως το ομολογεί ο ίδιος— όποιον πάρει το βόλι. Και φυσικά, αφού αυτός κρατάει το τούφεκι της στήλης. Συνεχίζομε: Συμφωνεί η αρχισυνταξία των

«ΝΕΩΝ» μαζί του πως είναι βέβηλο να βγάλει ο κάποιος το βιβλίο του στον εκδοτικό οίκο «ΙΚΑΡΟ», μάλιστα, στον «ΙΚΑΡΟ» του Σεφέρη, του Ελύτη (sic), (για φαντάσου ο εναγής) δηλαδή να τολμήσει να βάλει το πόδι του εκεί που κάποιοι ποντήφικες κτλ; Κι αυτός πια ο κ. Καρύδης πώς δεν τον εξωπέταξε τον ανόσιο;

Τελικά, συμφωνεί πως δεν είναι κακό που μεσ' στα πόδια της ποίησης μπερδεύονται, δηλώνοντας κριτικοί της, κάποιοι ασυμμάζευτοι και ανεγκέφαλοι τσοπάνηδες για να τη σαλαγάνε με τα χουγιατά τους ίσα στο μαντρί του αφεντικού τους;

Δuo λόγια και για το επικεφαλής μότο του Σεφέρη απ' το οποίο πήρε αμπάριζα κι αντρεύτηκε ο κριτικός των «ΝΕΩΝ». Φυσικά η ευθύνη δεν είναι του Νομπελίστα μας. Όταν η μυωπία σου δε σ' αφήνει να δεις πιο πέρα από τη μύτη σου φυσικό είναι να ζητάς τη μαμά σου και τον παππού σου να δώσουν ένα χεράκι να κουνήσεις τις πατερίτσες σου. Όταν τα μέτρα και σταθμά σου έμειναν εκεί που έμειναν κ' έμεινες κ' εσύ μαζί τους πίσω «δεν έχεις άλλη οδό» παρά ν' ανακαλείς νεκρούς και τάφους: αχ τότες που ζούσαμε, ε;

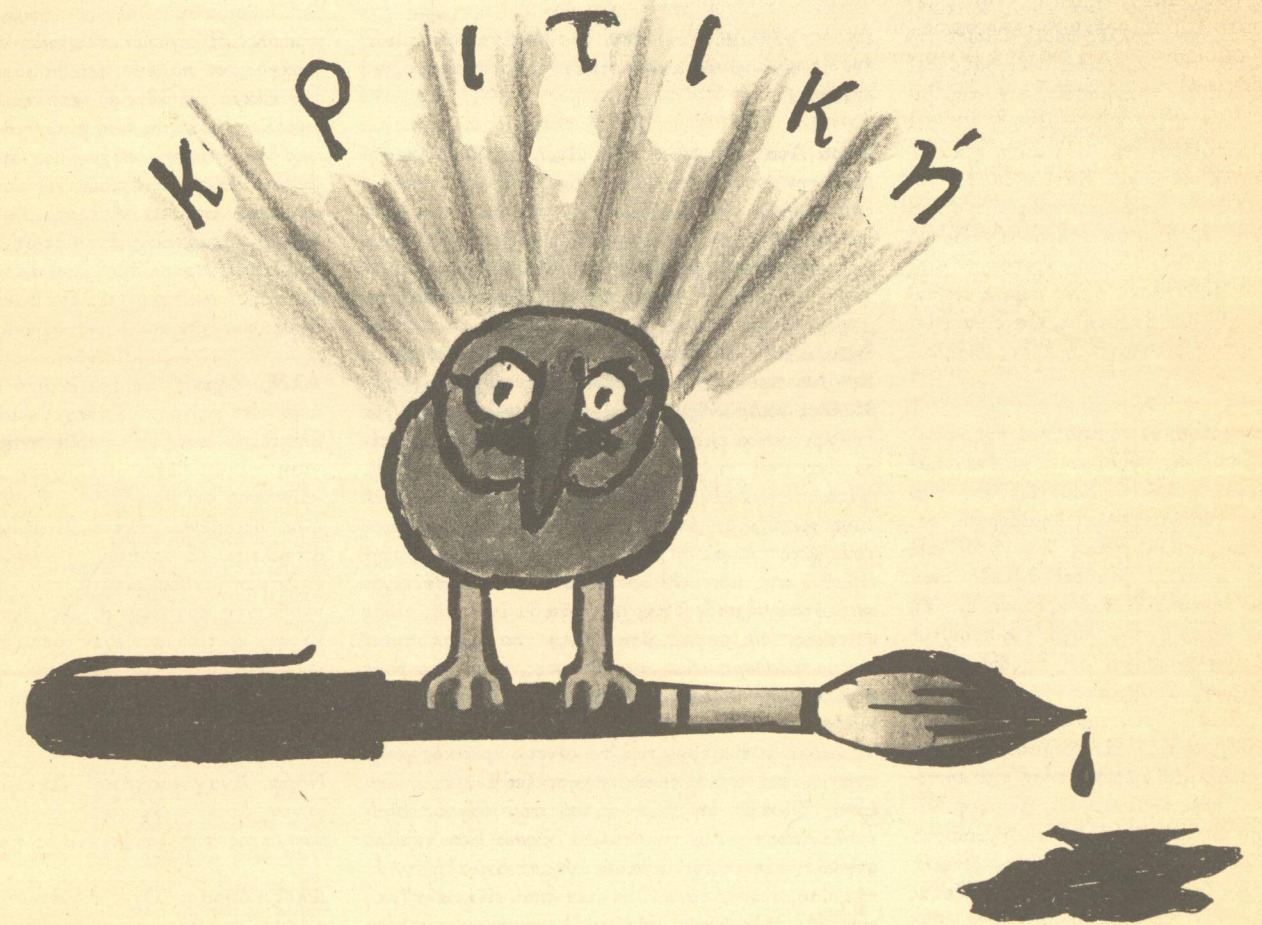
27/11/1983

ΕΚΤΩΡ ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΣ

Συζήτηση

Η λογοτεχνική κριτική στην Ελλάδα

(συζητούν οι: Νόρα Αναγνωστάκη, Αλέξανδρος Αργυρίου, Κώστας Γουλιάμος, Γιάννης Δάλλας, Αλ. Ζήρας και Σπύρος Τσακνιάς)

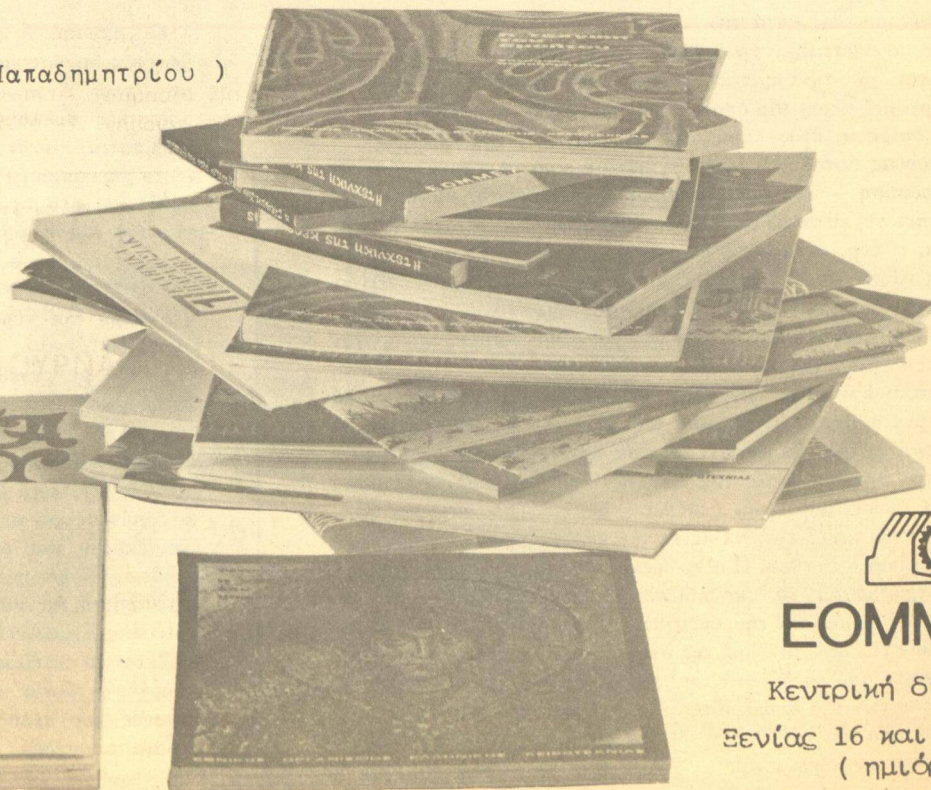
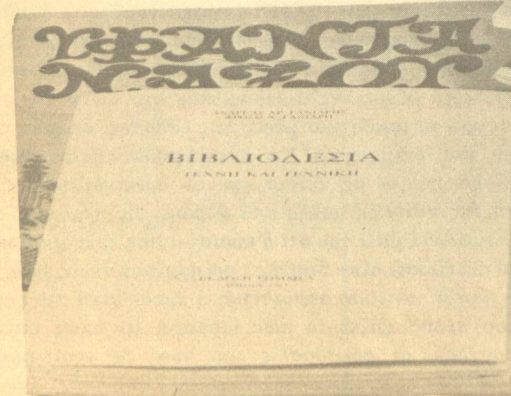

Ο ΕΟΜΜΕΧ ΔΙΑΤΗΡΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΖΩΝΤΑΝΗ - Ο ΕΟΜΜΕΧ ΔΙΑΤΗΡΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΖΩΝΤΑΝΗ - Ο ΕΟΜΜΕΧ ΔΙΑΤΗΡΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΖΩΝΤΑΝΗ - Ο ΕΟΜΜΕΧ ΔΙΑΤΗΡΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΖΩΝΤΑΝΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΟΜΜΕΧ

Ελληνική Καλλιτεχνική Παράδοση και Σύγχρονη Χειροτεχνία (Κίτσου Μακρή)
 Δύο Μαστόροι του Ασημιού (Π. Ζώρα)
 Υφαντά από την Αρκαδία
 Κρητικές Πατανίες
 Η Τεχνική του Σμάλτου (Ν. Παπαδημητρίου)
 Η Τεχνική της Κεραμικής (Μάνος Δάνος)
 Η Τεχνική του Ψηφιδωτού (Γιάννη Κολέφα)
 Ο οδηγός του Ευλογύπτου (Κίτσου Μακρή)

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΥΦΑΝΤΑ (Κίτσου Μακρή)
 ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ - ΤΕΧΝΗ & ΤΕΧΝΙΚΗ (Ανδρέα & Φρόσω Γανιάρη)
 ΥΦΑΝΤΑ ΝΑΞΟΥ

ΕΟΜΜΕΧ

Κεντρική διαάδοση:

Ξενίας 16 και Έβρου (ημιόροφος)

Σπύρος Τσακνιάς: Το θέμα της κριτικής — του ρόλου της, της λειτουργίας της μέσα στις σημερινές συνθήκες, των δυνάμεων, των δυνατοτήτων της και των αδυναμιών της — φαίνεται πως έχει τεθεί επί τάπητος. Η εντύπωσή μας τουλάχιστον είναι πως απασχολεί όλους τους ανθρώπους των γραμμάτων, λογοτέχνες, κριτικούς, εκπαιδευτικούς και αναγνώστες. Συχνά διαβάζουμε συνεντεύξεις σε εφημερίδες και περιοδικά, άλλοτε σύντομες και αφοριστικές, άλλοτε εκτενείς και συγκροτημένες που προσπαθούν να θεμελιώσουν μια άποψη ή να δώσουν μιαν ακριβή περιγραφή του προβλήματος όπως η συνέντευξη του καθηγητή Δ. Ν. Μαρινιώτη

στην «Αυγή» και του Αλέξανδρου Αργυρίου στο «Δέντρο», επί παραδείγματι, επιβεβαιώνουν, νομίζω, την εντύπωση που έχω ότι η κριτική — όπως και η μετάφραση — αποτελεί ένα από τα κρίσιμότερα προβλήματα της πνευματικής μας ζωής. Με αυτά τα δεδομένα, η σύνταξη του περιοδικού «Γ. & Τ.» σκέφτηκε να προκαλέσει αυτή τη συζήτηση. Λέω να «προκαλέσει» και όχι να «οργανώσει» γιατί πρόθεσή μας δεν ήταν να θέσουμε ένα συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο που κρίναμε ότι θα έπαιζε, μοιραία, ένα περιοριστικό ρόλο και θα στοίχιζε όλη τη συζήτηση σε προκαθορισμένους άξονες, αλλά να δώσουμε την αφορμή — σε

ανθρώπους της δικής σας θητείας και του δικού σας κύρους στην κριτική — για μια ελεύθερη συζήτηση, μια φιλική κουβέντα θα ήταν σωστότερο να πω, πάνω στο επίμαχο θέμα. Ωστόσο, θα πρότεινα να ακολουθήσει η κουβέντα μας κάποιο σχήμα, πολύ γενικό, έτσι για να μην πελαγώσουμε, δεδομένου ότι το θέμα μας είναι τεράστιο. Τι θα λέγατε να αρχίζαμε συζητώντας το ρόλο της κριτικής, να σταθούμε εν συνεχεία — και εν συντομία κατ' ανάγκην — στην κριτική μας παράδοση και να κλείσουμε με διαπιστώσεις για τη σημερινή κατάσταση;

Η λογοτεχνική κριτική στην Ελλάδα

Αλέξ. Ζήρας: Προσωπικά δεν έχω ασχοληθεί κυρίως με την ποίηση. Η αλήθεια όμως είναι ότι το προχώρημα της ποίησης σε σχέση με την πεζογραφία δημιούργησε και περισσότερα κοιτάσματα, διαθέσιμα για σπουδή και έρευνα. Δεν μπορώ να πω ότι δεν είχαμε, ακόμα και στο μεσοπόλεμο, πεζογράφους που ήρθαν σε ρήξη με τους παραδοσιακούς αφηγηματικούς τρόπους. Όμως ήταν σαν απομονωμένες νησίδες, συγκριτικά τουλάχιστον με τους πρωτοποριακούς ποιητές του '30 που εμφανίστηκαν στο λογοτεχνικό προσκήνιο σε πυκνή διάταξη. Γενικά πάντως οι ανανεωτικοί ρυθμοί στην πεζογραφία είναι, ίσως λόγω της φύσης του είδους, πολύ βραδύτεροι...

Γιάννης Δάλλας: Ναι. Φτάνει να σκεφτούμε ότι έχουμε μοντέρνα ποίηση μόλις το '30, ενώ το '24 συντάχθηκε το πρώτο μανιφέστο του υπερεαλισμού. Αν την ίδια εποχή είχαμε στην Ελλάδα μια γραφή στην πεζογραφία πρωτοποριακή, μια γραφή ως πούμε Τζόους, τότε θα μπορούσαμε να πούμε ότι ναι, η πεζογραφία αδικήθηκε. Αλλά ποια ήταν σε τελευταία ανάλυση η πεζογραφία της γενιάς του '30; Είχαμε λοιπόν ποίηση, αλλά πεζογραφία όχι, δεν είχαμε.

Σπύρος Τσακνιάς: Φοβάμαι πως στο σημείο αυτό πρέπει να κλείσουμε τη συζήτησή μας. Έτσι κι αλλιώς, το θέμα είναι ανεξάντλητο, ενώ οι...

κασέτες εξαντλούνται! Άλλωστε, σκοπεύουμε να τη συνεχίσουμε αυτή την κουβέντα και με άλλες συνθέσεις συνομιλητών. Προσωπικά θα ευχόμουν, σε μια επόμενη συζήτηση, να μιλήσουν λογοτέχνες, εννοώ αποκλειστικά ποιητές και πεζογράφοι που δεν έχουν γράψει κριτική. Όπως θα ευχόμουν μια συνομιλία με πανεπιστημιακούς δασκάλους. Μας ενδιαφέρουν οι απόψεις όλων των πλευρών και, φαντάζομαι, το ίδιο θα ενδιαφέρουν και τους αναγνώστες μας. Στη σημερινή μας κουβέντα αναμειχτήθηκαν πολλά ζητήματα και δόθηκαν αρκετά ερεθίσματα για σχόλια και αντιπαραθέσεις. Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας και τη συμβολή σας.

Ποίηση

Αμαλία Τσακνιά

Αυτοσυγκέντρωση

Της Ν.Α.

Ας δοκιμάσω εδώ λοιπόν
 μια στάση περισυλλογής
 μ' όλες αυτές τις πέτρες γύρω.
 Μην ξεχνάς
 ο στίχος είναι πέτρα που ματώνει.
 Μα πιο πολύ
 φοβάμαι αυτό τον κάμπο που μας έλαχε
 άγονος κι εκδικητικός
 μην και περάσουμε λαθραία
 μια σταλαγματιά
 κανένα σπόρο που φυτρώνει
 ένα πουλί.

Τουλάχιστον να μην υπήρχαν τα όνειρα
 να γέρναμε γλυκά στο μαζιλάρι
 κι όχι πότε φυγδικοί
 πότε βαρποινίτες
 οι νύχτες να 'ταν δίχως όνειρα.
 Να 'χε νερά τριγύρω
 γάργαρα νερά
 σαλεύει ο νους στον κάμπο
 κινδυνεύεις
 σε λίγο θ' αμολήσουν τα σκυλιά
 τρέχω μα χάνω έδαφος
 το αδικήμα
 μια δόση ρέμβης παραπάνω.

Η τελευταία ψήφος

Ευτυχώς με την ψήφο της Αθηνάς
 όλα τακτοποιήθηκαν.
 Κι ο Ορέστης είχε εξουθενωθεί
 κι οι Ερινύες το 'χαν παρακάνει.
 Όσο για το θέμα της δικαιοσύνης
 το συζητάμε αργότερα.
 Έχουμε πίσω μας τόσους αιώνες.

Θ.Δ. Φραγκόπουλος

Ένας δάνατος

Ξανά, σ' αυτό το κέλυφος, μετρώντας
 στο όνειρο τα όσα ξεπερίσσεψαν
 στο διάβα μιας ζωής σπαταλημένης.
 Πάνω σου πέφτει η αυλαία: ο Θάνατος.
 Έμαθες πια να μη χρωστάς και τίποτα
 παλίμβουλος και άφιλος και μόνος
 παίζοντας τη σημαία της δυστυχίας.
 Σε τούτες τις παρόδους που πλανήθηκες.

Ένα ρημάδι ο χώρος της χωματερής
 μπαζώνεις μαντευτά και τον Καϊάδα σου
 ενώ ξεφεύγει ο εχθρός με το ελικόπτερο
 και μένει ατελέσφορη η ενέδρα σου,
 θύμα νεροποντής η 'Αγία Εκάλη'
 σπαθιά που ξεριζώσανε τα νούφαρα
 και κάναν ηλιοτρόπια τα καλάσνικωφ
 και αλειμματοκέρια τις φωνές μας.
 Είναι ξερή η ματιά του νεοκράτη μας
 κι αλάθητη η γλώσσα των πυγμαίων
 αμέτοχος ο κύκνειος Μάης-Αλλοίμονος
 περιγελάει τον άταφο αμπελώνα
 με το ψαθάκι και με το περιστρόφο
 σαν αντιστύλι του ήλιου που έχει δώσει
 σκοντάβοντας στα βράχια της ανάμνησης
 όταν η μοιρασιά έχει αποκάμει.

Κανένας ως το τέρμα δεν απόμεινε
 να περιμένει να τελειώσει η κηδεία
 και παραχώσαν το νεκρό στα γρήγορα
 μια που οι παπάδες δεν τον ψέλνανε με σκόντο.
 Βγάλαν και τους σταυρούς απ' τις ταφόπετρες
 και η δειλία θρονιάστηκε στον τύμβο.
 Ξανά σ' αυτό το κέλυφος, το σώμα σου
 που στο 'δωσαν μισοτιμής, και μεταχειρισμένο.

Μελέτη

Το ΥΓ.
 του
 Μανόλη
 Αναγνωστάκη

Η ποίηση
 έξω από
 τη σελίδα

Ακριβώς πριν από ένα χρόνο. Χριστούγεννα του 1982, κυκλοφόρησε χέρι με χέρι ένα φυλλάδιο, εκτός εμπορίου, χωρίς σελιδαρίθμηση, με δυο γράμματα για τίτλο στο εξώφυλλο: ΥΓ., και σε μια γωνιά του εσώφυλλου, με στοιχεία μικρά, το όνομα του συγγραφέα: Μανόλης Αναγνωστάκης. Στις σελίδες του είναι τυπωμένες φράσεις σύντομες, που τις χωρίζουν συμμετρικά κενά. Οι φράσεις αυτές μπορούν να διαβαστούν και με διαφορετική σειρά.

Το φυλλάδιο έγινε αμέσως αισθητό. Μίλησαν για «σπαράγματα». Όμως οι φράσεις του ΥΓ. δεν αφήνουν την εντύπωση ενός ακρωτηριασμένου χειρογράφου, ούτε έχουν τον χαρακτήρα του ημιτελούς ή του αποσπασματικού, που έχουν τα «σπαράγματα», σύμφωνα με την φιλολογική ορολογία. Παρά τον υπαινικτικό τόνο, που υπάρχει έντονα σε ορισμένα σημεία, τις χαρακτηρίζει γενικά η πληρότητα νοήματος, η σαφήνεια, η αναφορά σε πράγματα συγκεκριμένα. Τίποτε μισοτελειωμένο. Συχνά, μάλιστα, ο τόνος είναι αφοριστικός. Ακόμη κι εκεί που υπάρχουν αποσιωπητικά, το ουσιώδες έχει ειπωθεί: «Πόσα χρόνια έχεις ν' ακούσεις ακορντεόν...», «Έβρεχε πάλι...».

Θα μπορούσε ωστόσο να παρατηρήσει κανείς ότι οι φράσεις αυτές, αν όχι αποσπασματικές οι ίδιες, μοιάζουν αποσπασμένες από κάποιο άλλο, άγνωστο κείμενο, κι έχουν παρατεθεί ασύνδετες, χωρίς νοηματική αλληλουχία. Σύμφωνα με μια τέτοια εκδοχή μπορούμε να μιλήσουμε για «σπαράγμα-

τα», φανερώνοντας όμως έτσι τη δικιά μας συνήθεια της «γεμάτης» σελίδας, όπου γνώριμες μορφές λόγου, πεζού ή ποιητικού, καλύπτουν τα κενά χώρου, ή τα κενά μας. Γιατί η κριτική χαρακτηρίζει, αναλύει και αξιολογεί τα κείμενα κάθε φορά σύμφωνα με τα τρέχοντα δεδομένα, που θέλουν τη σελίδα πλήρη οικείων μορφών, και τις σελίδες των βιβλίων λαλίστατες, και τα βιβλία τα ίδια εκπλη-

Φραγκ. Αμπατζοπούλου

ρούντα τις συμβάσεις που προϋποθέτει ένα «τυπωθείτω». Όταν δεν συμβαίνει αυτό, η κριτική σπεύδει να μιλήσει για «σιωπή», για ακρίση του ποιητικού λόγου, ή να επαινέσει τη λιτότητα, τη «δαυρικότητα», ως αρετές ύφους ή ήθους.

Προσωπικά, αισθάνομαι ότι γίνεται κάποια κατάχρηση ρητορικού σχήματος όταν γίνεται λόγος για «σιωπή», εάν στη σελίδα υπάρχει έστω και μια τυπωμένη λέξη, κι όσο συμβολικά κι αν χρησιμοποιούν τη λέξη «σιωπή» οι θεωρητικοί της λογοτεχνίας. Βεβαίως, οι αποσιωπήσεις και τ' αποσιωπητικά είναι μέρος τόσο του γραπτού όσο και του προφορικού λόγου, και συχνά τέτοιες αποσιωπήσεις είναι πολύ πιο εύγλωττες από τις εκτενείς και φλύαρες «επιδείξεις».

Η ποίηση είναι «απόδειξη, όχι επίδειξη», γράφει

ο Μανόλης Αναγνωστάκης. Πρώτα απ' όλα, όμως, είναι λόγος. Και η σιωπή είναι απουσία λόγου. Σε μια σελίδα του ΥΓ., υπάρχει μεμονωμένη η λέξη «Σιωπή». Ας μη μακρηγορούμε: η λέξη Σιωπή, τυπωμένη, εκφράζει μια συγκεκριμένη ποιητική βούληση, όχι της σιωπής, αλλά του λόγου. Και ολόκληρο το ΥΓ., με όλες τις αποσιωπήσεις και τ' αποσιωπητικά του, εκφράζει την ποιητική βούληση να ξαναβραβιστούν οι λέξεις μέσα στο λόγο, να γίνουν λόγος ποιητικός. Και ακόμη περισσότερο, να ξαναμπούν στη σελίδα σαν λόγος ποιητικός, να την ξαναορίσουν, να της δώσουν καινούργια διάσταση και σημασία.

Το ΥΓ., όπως και το προηγούμενο βιβλίο του Μ.Α., Το Περιθώριο '68-'69 με τον τίτλο τους και μόνο, αμφισβητούν όχι την ποίηση, αλλά την επίσημη σελίδα: εγγράφονται στα ανεπίσημα σημεία της. Ας δοκιμάσουμε να διαβάσουμε τους τίτλους αυτούς χωρίς προεκτάσεις, κι ας σταθούμε στην ακριβή σημασία τους: κείμενα στο περιθώριο ή στο τέλος της γραμμένης σελίδας, δηλώνουν την ποιητική βούληση του Μ.Α. να βγει από τη σελίδα, και όχι βέβαια για να σωπάσει -εύγλωττα ή δωρικά-, αλλά για να ξεφύγει από τις περιορισμένες διαστάσεις της, και, φυσικά, για να μιλήσει σ' ένα χώρο νέο, ανοιχτό.

Ένας λόγος που βγαίνει έξω από τη σελίδα, μπορεί πάντα να ξαναγυρίσει στη σελίδα ως λόγος ποιητικός, και να την ξαναορίσει. Πιστεύουμε πως

Τύπος: Πώς επιβάλλει πρόσωπα και πράγματα

Β'

Επιμέλεια: Κατερίνα Πλασσαρά

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Τά τελευταία χρόνια παρατηρούμε το φαινόμενο, πρόσωπα και γεγονότα του καλλιτεχνικού μας χώρου να προβάλλονται μέσα από τον ημερήσιο ή τον περιοδικό τύπο ευρείας κυκλοφορίας, με άγνωστα ή ασαφή κριτήρια επιλογής και χωρίς καθόλου να έχει προηγηθεί κάποια διαδικασία ουσιαστικής αξιολόγησής τους. Κατά κανόνα αυτό γίνεται όχι από τις υπεύθυνες κριτικές στήλες των εντύπων αλλά μέσα από κάποιες πιο ελαφριές και γι' αυτό «δημοφιλείς» σελίδες. Συχνά δε από δημοσιογράφους που ελάχιστα ή καμιά σχέση έχουν με το αντικείμενο το οποίο παρουσιάζουν.

Έτσι έχουμε συνηθίσει στην υπέρμετρη και συνεχή προβολή λίγων γνωστών ονομάτων -που όλοι τα ξέρουν και γι' αυτό η συχνή αναφορά σ' αυτά δεν προσφέρει τίποτα- ή στην αυθαίρετη υπερτίμηση κάποιων νέων και άγνωστων, χωρίς να δίνεται επαρκής αιτιολογία γι' αυτό, ενώ παράλληλα οι αρμόδιες κριτικές στήλες, όταν υπάρχουν, αποδείχνονται τελείως ανεπαρκείς να ερευνήσουν με δικά τους, αξιολογικά κριτήρια, τον πολιτιστικό μας χώρο, ν' ανακαλύψουν ενδεχόμενες κάποιες αξίες, να τις αξιολογήσουν υπεύθυνα και με θάρρος, και κυρίως να προσελκύσουν το κοινό και να του προσφέρουν -γιατί για προσφορά πρόκειται- την προσωπική τους άποψη για το τι είναι ή όχι σημαντικό σ' αυτό τον τόπο.

Το φαινόμενο μοιάζει να είναι σοβαρό αφού μπορεί να συντελεί στον αποπροσανατολισμό και στη στρέβλωση του αισθητικού κριτηρίου του κοινού κι ακόμα να καθυστερεί τη γενικότερη πνευματική ανάπτυξη του, προτείνοντας συχνά γνωστές «σούπες» για πνευματική τροφή ενώ από την άλλη το αποστερεί από τα όποια καλύτερης ποιότητας προϊόντα υπάρχουν.

Επειδή λοιπόν πολλά ερωτήματα γεννιούνται γύρω από το αν τα πράγματα είναι έτσι ή εμείς τα υπερβάλουμε, αν υπάρχει υπεύθυνη κριτική στις εφημερίδες και αν μπορεί να παίζει το ρόλο της, αν δεν είναι μόνο η παιδεία των δημοσιογράφων υπεύθυνη αλλά και η παιδεία του αναγνωστικού κοινού, ακόμα ποιος είναι ο ενδεχόμενος ρόλος του κράτους κλπ κλπ., θελήσαμε να κάνουμε μια έρευνα μέσα στον ίδιο το χώρο της δημοσιογραφίας, δίνοντας το λόγο σε γνωστούς συντάκτες καλλιτεχνικών σελίδων και προσπαθώντας να προσεγγίσουμε τις αιτίες του κακού.

Χωρίς να πιστεύουμε βέβαια ότι φταίνε οι ίδιοι οι συντάκτες για το φαινόμενο -αφού κι αυτό είναι συνάρτηση της όλης ευτέλειας του πολιτιστικού μας βίου- ζητήσαμε τη βοήθειά τους για να οδηγηθούμε ίσως σε κάποια συμπεράσματα και σε κάποιες προτεινόμενες λύσεις.

Κατ. Π.

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Ποιο ρόλο μπορεί να διαδραματίσει ο ημερήσιος τύπος στα πολιτιστικά πράγματα.
2. Με ποια κριτήρια επιλέγονται και προβάλλονται τα επί μέρους πρόσωπα (καλλιτέχνες, συγγραφείς, κλπ.) και καλλιτεχνικά γεγονότα.
3. Αυτοί που έχουν την ευθύνη της επιλογής παρέχουν πάντα εχέγγυα για σωστή και αμερόληπτη πληροφόρηση του κοινού;
4. Υπάρχουν κάποτε παράγοντες, ανεξάρτητοι από την ποιότητα του προβαλλόμενου προσώπου και γεγονότος, που ωστόσο συντελούν στην προβολή του και ποιοι θα μπορούσε να είναι αυτοί.
5. Πιστεύετε ότι η συγκεκριμένη κάθε φορά πληροφόρηση, γύρω από τα πολιτιστικά επηρεάζει και ως ποιο βαθμό το αναγνωστικό κοινό - αν «ναι», αυτό δε συνιστά μια επιπρόσθετη ευθύνη στο δημοσιογράφο;
6. Πού συνίσταται η διαφορά ανάμεσα στους φορείς κρατικής και ιδιωτικής ενημέρωσης, ως προς τα πολιτιστικά.
7. Σε ποια κατάσταση βρίσκεται το όλο πρόβλημα μιας σωστής γενικότερης και επαγγελματικής παιδείας στο χώρο της δημοσιογραφίας. Τι προτείνετε.

Κώστας Πάργλας: Λείπει η σωστή κριτική στάση

1. Μπορεί να διαδραματίσει πολύ σημαντικό ρόλο, πιστεύω, υπό ορισμένες βέβαια προϋποθέσεις, που τα τελευταία 15-20 χρόνια άλλοτε τηρούνται, κι άλλοτε όχι. Πιστεύω ότι μπορεί να παίξει τρομερό ρόλο διότι ο ημερήσιος τύπος είναι αυτό που είναι και η λέξη, αυτό που λέει ο χαρακτηρισμός του, δηλαδή είναι ημερήσιος. Επιστρέφει στον άνθρωπο τον καθημερινό και του μεταφέρει ορισμένα μηνύματα, ορισμένες δραστηριότητες οι οποίες γίνονται μέσα στο χώρο του. Ο τρόπος με τον οποίο θα δώσεις τα μηνύματα αυτά, θα έλεγα ο κριτικός τρόπος, ο έμμεσα κριτικός τρόπος που μπορείς να δώσεις τα μηνύματα αυτά, μπορεί να παίξει πάρα πολύ μεγάλο ρόλο στη διαμόρφωσή του.

Ερ: Μπορεί να παίξει. Το θέμα είναι αν παίζει.

Απ: Το ερώτημα είναι αν υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις και τι γίνεται όταν δεν υπάρχουν, που πιστεύω ότι αυτή την εποχή όχι μόνο δεν υπάρχουν αλλά βρισκόμαστε σ' έναν αντιποδα αρνητικό, σχεδόν απελπιστικό.

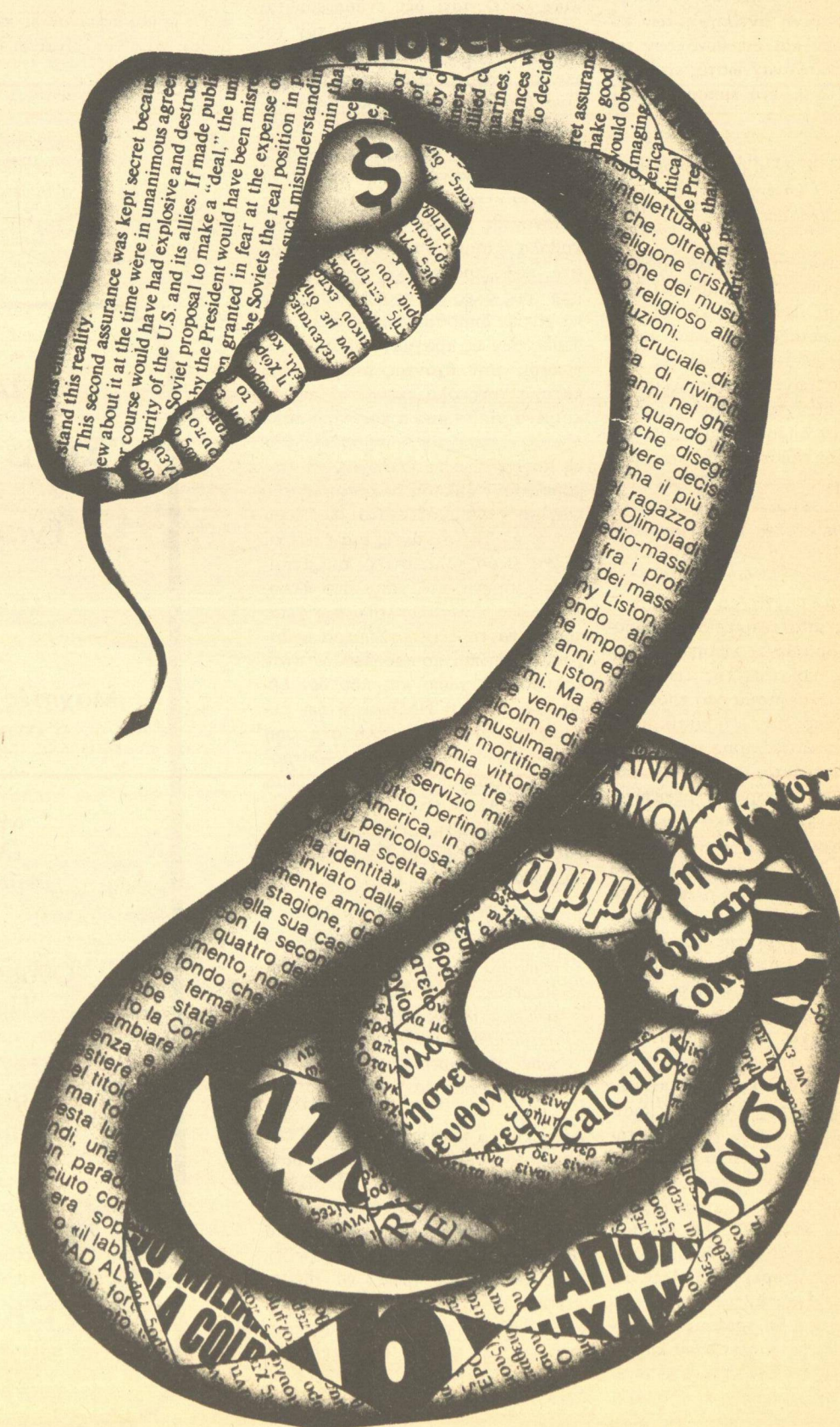
Ερ: Αυτό σημαίνει ότι έχουμε κάποιο μέτρο σύγκρισης;

Απ: Ναι, από άλλες εποχές. Δε θα ήταν πολύ σκόπιμο να πει κανείς την τάδε και την τάδε περίοδο αλλά πιστεύω ότι σε συγκεκριμένες εποχές, τουλάχιστον, υπήρχε μια απ' αυτές τις προϋποθέσεις, που ήταν απλώς η πιστότητα της μεταφοράς. Πράγμα που είναι! για μένα πάρα πολύ σημαντικό όταν κάνεις δημοσιογραφία. Πολύ πιο προχωρημένο, κατά την άποψή μου πάντοτε, είναι το στάδιο της δημοσιογραφίας που έχει και μια κριτική στάση απέναντι στα πράγματα, φυσικά και της μεταφοράς του μηνύματος της οποιασδήποτε πολιτιστικής δραστηριότητας. Βέβαια προϋπόθεση είναι και το τι είδους πολιτιστική δραστηριότητα υπάρχει και το τι προσπαθείς να μεταφέρεις. Αλλά και πάλι όταν η πολιτιστική δραστηριότητα είναι σ' ένα Α επίπεδο, ή μάλλον όταν δεν είναι, ή όταν έχεις τη σωστή έμμεση κριτική θέση απέναντι σ' αυτή πάλι, είναι θετικό το αποτέλεσμα. Δηλ. πάλι αν με τη μεταβίβαση του νοήματος που κάνεις έχεις την ικανότητα να δώσεις σωστά -δυστυχώς ή ευτυχώς με προσωπική κρίση φυσικά- στον αναγνώστη να καταλάβει τι είναι το αρνητικό και τι είναι το θετικό, παρέχεις κατά τη γνώμη μου υπηρεσία.

2. Όταν λέω ότι αυτή τη στιγμή η επίδραση που έχει ο ημερήσιος τύπος πάνω στα πολιτιστικά είναι αρνητικός, το λέω κι από τις δυο πλευρές. Διότι από τη μια μεριά ένα πολύ μεγάλο μέρος της πολιτιστικής ζωής, δεν είναι αυτό που θα 'πρεπε. Είναι επιφανειακή, είναι συχνά δημαγωγική, είναι επιδερμική τε-

λείως, δεν πάει στο βάθος των πραγμάτων, συγχέει την πολιτιστική δραστηριότητα με την ψυχαγωγία. Εδώ, παράλληλα μ' αυτό όλο, υπάρχει και το θέμα των κριτηρίων επιλογής και προβολής, το οποίο είναι συνδεδεμένο με άλλα πράγματα, δηλ. τα κριτήρια μοιραία χαμηλώνουν, γίνονται ελαστικότερα εξαι-

τίας του χαμηλού επιπέδου μιας Α πρακτικής, της πρακτικής της πολιτιστικής. Έτσι, κι όταν ακόμα έχεις μια αίσθηση σωστής επιλογής, ή θα πρέπει να διαλέγεις το 1% ή τίποτα. Στα συγκεκριμένα χρόνια τώρα, αυτή την εποχή εγώ πιστεύω ότι επικρατεί μια τελείως αρνητική κατά-

Τύπος: πώς επιβάλλει πρόσωπα και πράγματα

κινήσει όλον εκείνον τον πολύκλαδο μηχανισμό των δημοσίων σχέσεων, σαν να ήταν να ρίξει στην αγορά σαρδέλλες Καλλονής ή ούζο Τυρνάβου. Φαντάζεστε, αλήθεια, τον Παλαμά να παραδίδει στον διαφημιστή του τους «Πεντασύλλαβους και τα παθητικά κρυφομιλήματα;» Συχνά λοιπόν ο συντάκτης δέχεται να συμπράξει στη μετατροπή του έργου τέχνης σε εμπόρευμα. Φυσικά, τους κανόνες αυτού του παιχνιδιού διαμόρφωσαν οι συνθήκες μιας σύγχρονης πραγματικότητας: εκδοτικός πληθωρισμός, ανταγωνισμός, ανησυχία του δημιουργού για την τύχη του έργου του μέσα σ' αυτό το πέλαιος της μετριοτήτας, υψηλό κόστος του δημιουργήματος κλπ. κλπ. Αλλά οι συνθήκες αυτές δεν απαλλάσσουν τον συντάκτη από τις ευθύνες του. Όπως δεν τον απαλλάσσουν και

όταν, υπακούοντας σε κομματικές παρεμβάσεις του Τύπου οποιασδήποτε ιδεολογικής απόχρωσης, υπερτονίζει ή υποβαθμίζει την όποια αντικειμενική αξία προσώπων και κειμένων. Τα παραδείγματα είναι άπειρα και πασίγνωστα.

5. Αν εξαιρέσει κανείς ένα μικρό κοινό με κατασταλαγμένες και ακλόνητες απόψεις, επομένως ένα κοινό με αυτάρκεια, το μεγάλο κοινό περιμένει τις οδηγίες του Τύπου για να διαλέξει το έργο που θα δει, το βιβλίο που θ' αγοράσει, τη μουσική που θ' ακούσει. Κι ακόμα, πολύ συχνά, περιμένει κάποιες αναλύσεις και γενικά κάποια βοήθεια για μια καλύτερη επικοινωνία, για μια τελική αποτίμηση εκείνου που είδε, εκείνου που διάβασε ή άκουσε. Περιμένει από τον «ειδικό» τη φωτι-

σμένη άποψη. Αφήνεται με συγκινητική πίστη στα χέρια εκείνων που αναλάβανε επίσημα και υπεύθυνα τον πνευματικό και καλλιτεχνικό του προσανατολισμό και αναρωτιέται κανείς: αυτό και μόνο δεν είναι αρκετό για ν' αφυπνίσει αυτόν που ασκεί το λειτουργήμα; Δεν είναι σοβαρός λόγος να τον πείσει, ότι θα πρέπει να δώσει στη συχνά ανήλικη γνώση του, έστω, ένα ζευγάρι δεκανίκια;

6. Είναι μια υπόθεση που ως τώρα καρκινοβατεί και που, απ' ό,τι φαίνεται, θα καρκινοβατεί για πολύ καιρό ακόμα. Η λύση της δεν μπορεί φυσικά ν' αναζητηθεί στις σχολές και στα ελεύθερα σπουδαστήρια. Ένα τέτοιο λειτουργήμα θα έπρεπε να το υπηρετούν απόφοιτοι σχολής ανώτατης εκπαίδευσης, με

ευρύτατο κύκλο μαθημάτων και με φωτισμένους καθηγητές. Έτσι, οι ευθύνες των διπλωματούχων της θα ήταν ίδιες μ' εκείνων που φροντίζουν για τη δημόσια υγεία, αφού θα φρόντιζαν για μίαν άλλη το ίδιο σημαντική: την πολιτιστική και κοινωνική υγεία του πολίτη. Κάποτε, θα πρέπει να πάψει η δημοσιογραφία — και ιδιαίτερα το τμήμα της εκείνου που αγγίζει τα πολιτιστικά μας θέματα — να δανείζεται συντάκτες από άλλους κλάδους της πνευματικής μας ζωής. Κι ακόμα, κάποτε θα πρέπει να πάψει το σύστημα του κάλφα και των μαστροπόουλων, όταν μάλιστα οι καλφάδες άρχισαν να σπανίζουν.

1. Τα «πολιτιστικά πράγματα», όπως λέμε, είναι ένα σύνθετο πλέγμα από γεγονότα, ιδέες, φαινόμενα και καταστάσεις. Στο χώρο του πολιτισμού δηλαδή δεν ανήκουν μόνο — και, κυρίως, δεν τον καλύπτουν μόνο — οι τέχνες με τις διάφορες μορφές τους και τις ποικιλόμορφες εκδηλώσεις τους, αλλά και οι διάφο-

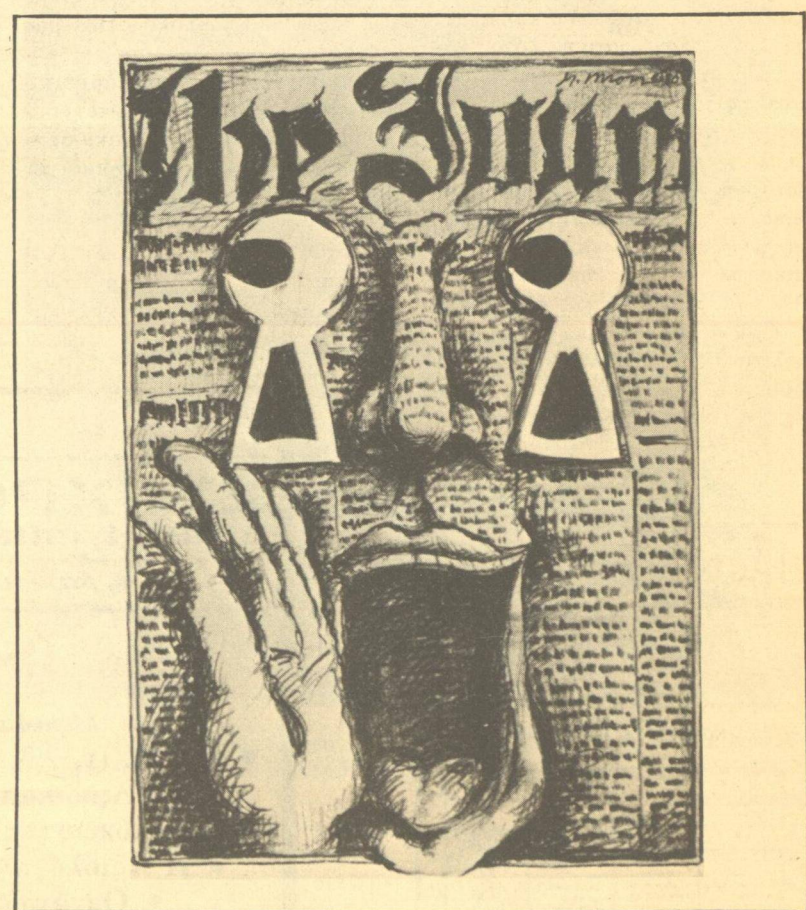
γενικότερα ζητήματα, ξεκινώντας από την πολιτική και φθάνοντας μέχρι τον αθλητισμό. Και τούτο γιατί η στάση αυτή προσδιορίζει και διαμορφώνει αντιλήψεις και συμπεριφορές, με πολύ μεγαλύτερη εμβέλεια, διάρκεια και αντοχή στο χρόνο απ' ό,τι η αποδοχή ή απόρριψη ενός καλλιτεχνικού φαινομένου.

Τελος Σαμαντάς:

«Η έννοια της αντικειμενικότητας στην πληροφόρηση είναι ανέφικτη»

ρες αντιλήψεις, στάσεις ζωής και συμπεριφορές των ατόμων ή των κοινωνικών ομάδων. Από την άποψη αυτή και ο τύπος αποτελεί τμήμα αυτού του πολιτισμικού χώρου από τον οποίο επηρεάζεται και τον επηρεάζει καθημερινά. Αυτό, για να αποσαφηνίσουμε ότι η πολιτισμική διάσταση του τύπου δεν περιορίζεται μόνο στις ειδικές, καλλιτεχνικές του σελίδες. Έτσι, έχει βέβαια τη σημασία της η προβολή κάποιου γεγονότος από τις καλλιτεχνικές στήλες (πάντα προφανώς σε βάρος κάποιου άλλου), ωστόσο φαίνεται να έχει μεγαλύτερη σημασία — μιλώντας πάντα για τον πολιτισμό — η στάση του τύπου απέναντι σε

Είναι συνολικότερο λοιπόν το ζήτημα του ρόλου που διαδραματίζει ο τύπος στα «πολιτιστικά μας πράγματα». Κι ο ρόλος αυτός ποικίλλει: από τη χρήση και τη συστηματική καλλιέργεια, ό,τι συντηρητικότερο στοιχείο διαθέτει σήμερα η ελληνική κοινωνία (με βάση τη γνωστή αρχή: «αυτά ζητάει το κοινό») μέχρι τη συνειδητή και σαφή διαστρέβλωση της πραγματικότητας ή την προσπάθεια επιβολής ενός μοναδικού τρόπου σκέψης. Υπάρχουν φυσικά και εξαιρέσεις (εφημερίδων, δημοσιογράφων, ή ξεχωριστών άρθρων) που λειτουργούν προς μια άλλη κατεύθυνση με χαρακτηριστική την τάση για περισσότερη αντικειμεν-

για το γενικότερο επίπεδο της σημερινής νεοελληνικής πολιτισμικής πραγματικότητας ξεκινώντας από το πολιτιστικό ήθος που εκπέμπεται από την πολιτική εξουσία και καταλήγοντας στη χαμηλή ποιότητα (αν όχι ανυπαρξία) ουσιαστικού διαλό-

γου γύρω από τα πολιτιστικά ζητήματα, μπορεί και να δικαιώνει την άποψη ότι «κάθε κοινωνία διαθέτει τον τύπο που της αρμόζει». Θα παρέβλεπε όμως ότι πίσω από τις υποτιθέμενες απαιτήσεις του κοινού (που πάνω τους στηρίζεται καλλιεργώντας τις ο τύπος) υπάρχουν κάποια άλλα αιτήματα που μιλούν για περισσότερη ελευθερία, για καλύτερη ποιότητα ζωής, για άρνηση της καταπίεσης στις διάφορες μορφές της, για διεύρυνση των δυνατοτήτων συμμετοχής, για εγρήγορση της κριτικής σκέψης και συνείδησης. Το ότι τα υπαρκτά αυτά πολιτισμικά αιτήματα συνεχίζουν να παραμένουν ανέκφραστα από τις στήλες του τύ-

μα. Όσο για το «αμερόληπτη», που υποτίθεται πως είναι κάπως πιο αθάνα έννοια, κι αυτή σαν πραγματικότητα δε σημαίνει και πολλά πράγματα όταν υπολογίσουμε ότι ένα σύστημα πληροφόρησης μπορεί να δίνει τη δυνατότητα να παρουσιασθεί απλώς ένα γεγονός, ωστόσο από την ίδια τη φύση του επιβάλλει την ιεράρχηση των γεγονότων και, σε τελική ανάλυση, την αξιολογήσή τους. Μ' άλλα λόγια, πίσω από κάθε τέτοιο σύστημα — και μια πολιτιστι-

δεύεται από την κριτική στάση του ίδιου του κοινού. Από τη δυνατότητα δηλαδή του αποδέκτη της πληροφορίας ή του μηνύματος να κρίνει κατά πόσο το «μηνύμα» αυτό είναι αντικειμενικό ή όχι. Και πιστεύω πως σ' αυτό το σημείο έγκειται ο προοδευτικός ή όχι ρόλος που μπορεί να παίξουν κάποιες σελίδες αφιερωμένες στα πολιτιστικά ζητήματα: στο να καλλιεργούν, δηλαδή, και να αναπτύσσουν μέσα από τις ποικίλες στήλες τους (κριτικής, ε-

«πιάσας», απέναντι στην ειδική πολιτική της εφημερίδας, στις εντολές του κόμματος (στην περίπτωση που το κόμμα προωθεί ένα δικό του πολιτιστικό καλούπι) ή απέναντι στην εξουσία που οι ίδιοι κατέχουν αναλαμβάνοντας να ενημερώσουν το κοινό. Θα πρέπει δηλαδή να μιλήσουμε για το κατά πόσο γίνονται φανερά στο κοινό τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται για την ενημέρωσή του, ώστε το ίδιο το κοινό να κρίνει τα εχέγγυα που παρέχουν αυτοί που τον ενημερώνουν. Δυστυχώς είμαστε ακόμη πολύ πίσω από μια τέτοια ιδανική σχέση. Και το χειρότερο είναι ότι μέσα στη λογική του ανταγωνισμού των εφημερίδων καλλιεργείται συστηματικά μια τάση προς την αντίθετη κατεύθυνση. Μια τάση που, σε συνδυασμό με τη χαμηλή ποιότητα του κριτικού λόγου και την έλλειψη ουσιαστικού διαλό-

που στην πλειοψηφία του, ίσως και να αποτελεί μια από τις αιτίες της περιφρονησίας «κρίσης» του. Σίγουρα πάντως ένας από τους ρόλους που μπορεί να παίξει ο τύπος στα πολιτισμικά μας πράγματα είναι ακριβώς να καταφέρει να εκφράσει αυτού του είδους τα αιτήματα.

2-3. «Σωστή» και «αμερόληπτη»: έννοιες αμφισβητούμενες, ιδίως όταν προσδιορίζουν την πληροφόρηση. Γιατί τι μπορεί να σημαίνει η (μία) «σωστή πληροφόρηση» όταν το «σωστό» απορρέει από κάποιο σύστημα αξιών και γνωρίζουμε ότι υπάρχουν άμπολλα τέτοια συστή-

κή σελίδα εφημερίδας είναι ένα τέτοιο σύστημα — υπάρχει κάποιο υποκείμενο που «μεροληπτεί» αναγκαστικά, μορφοποιώντας ένα, αδιαμόρφωτο ακόμη, σύνολο πληροφοριών.

Αυτά δε σημαίνουν βέβαια ότι η έννοια της αντικειμενικότητας στην πληροφόρηση είναι ανέφικτη, και καλά θα κάναμε να την εγκαταλείπαμε. Υπονοούν ακριβώς το αντίθετο: ότι για να υπάρξει αντικειμενικότητα θα πρέπει αναγκαίως να συνο-

δημιουργεί μάλλον «πιστούς» παρά κριτικούς αναγνώστες. Καταλήγουμε έτσι στο φαινόμενο: η πλαστή αλλά έντονα προβαλλόμενη αυτάρκεια των εφημερίδων να καλλιεργεί και να τρέφεται από την αυτάρκεια των αναγνωστών.

4. Κατ' αρχήν δεν πιστεύω ότι υπάρχει μια νοητή, ταυτόσημη και κοινώς αποδεκτή αντίληψη για την «ποιότητα» κάποιου προσώπου ή γεγονότος. Θα ήταν έτσι μάλλον μονότονο (αν όχι αντιδραστικό) το να διαβάσει κανείς μόνο διθυράμβους ή μόνο αρνητικές κριτικές για το πολιτισμικό φαινόμενο. Η πολυφωνία δηλαδή, που χωρίς αυτήν δεν

Τύπος: πώς επιβάλλει πρόσωπα και πράγματα

είναι δυνατό να προαχθεί μια κριτική συνείδηση, είναι αναγκαία. Ταυτόχρονα θα πρέπει να συνυπολογίσουμε ότι το κοινό στο οποίο απευθύνονται οι εφημερίδες δεν είναι ομογενές — έχει διαφορετικές ευαισθησίες, διαφορετικές συμπεριφορές, διαφορετικές στάσεις και διαφορετικές απαιτήσεις. Ωστόσο, πέρα απ' αυτές τις διαπιστώσεις, δε γίνεται να μην παρατηρήσουμε ότι υπάρχουν πραγματικοί παράγοντες που επηρεάζουν την προβολή των γεγονότων πέρα από την (οποιαδήποτε) ποιότητά τους.

Οι παράγοντες αυτοί ποικίλλουν: από την πολιτική της εφημερίδας,

συστήματα δημοσίων σχέσεων, τα κυκλώματα — αλλά δεν έχει τόση σημασία το είδος των «παραγόντων» όσο τα αποτελέσματα που επιφέρουν. Ενώ δηλαδή θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι υπάρχει η δυνατότητα μέσα από τις πολλές εφημερίδες ν' αναπτυχθεί μια πολυφωνική αντίληψη για τα διάφορα φαινόμενα, η παρέμβαση αυτών των παραγόντων μετατρέπει την πολυφωνία σε «παράλληλες μονοφωνίες». Με αποτέλεσμα τη μείωση του οποιοδήποτε κριτικού ελέγχου και ενίσχυση του άκρατου υποκειμενισμού.

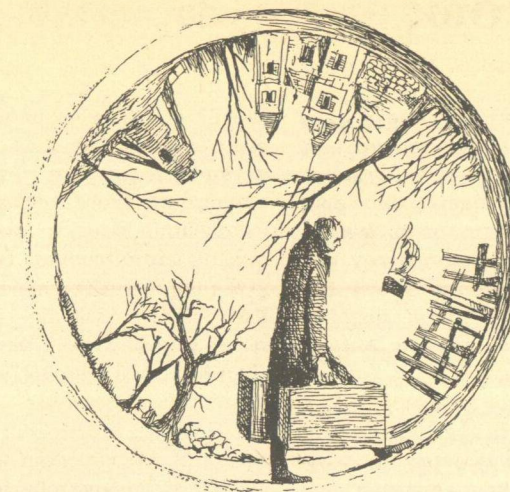
5. Το ότι το κοινό επηρεάζεται από

την πληροφόρηση γύρω από τα πολιτιστικά θέματα και από την συγκεκριμένη κάθε φορά προβολή τους είναι σαφές. Ωστόσο θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι η σχέση αυτή δεν είναι μονόδρομος. Αφού ο τρόπος πληροφόρησης έχει να κάνει και με τον τρόπο που το κοινό υποδέχεται αυτή την πληροφόρηση. Δεν πιστεύω δηλαδή, για παράδειγμα, ότι ο τύπος μπορεί να επιβάλει πάνω σ' ένα «αθώο κοινό» ένα πρόσωπο ή ένα γεγονός το οποίο δεν είναι αποδεκτό από το κοινό. Αυτό που μπορεί να κάνει είναι βέβαια να εξογκώσει την ήδη υπάρχουσα δυνατότητα αποδοχής, ή να τη διαιω-

νίζει μέσα στο χρόνο, αναπαράγοντάς την. Άλλωστε η υποτιθέμενη «έξυπνη δημοσιογραφία» σ' αυτό στηρίζεται: όχι στην ανακάλυψη παντελώς αγνώστων φαινομένων και στην ανάδειξή τους, αλλά στον εντοπισμό των φαινομένων εκείνων που ταιριάζουν καλύτερα στα πρότυπα που αποδέχεται και υποδέχεται η πλειοψηφία του κοινού. Το πρόβλημα είναι ότι αυτού του είδους η δημοσιογραφία κυριαρχεί στις μέρες μας — και είναι βέβαια σαφές το τι μορφές συντήρησης αναπαράγει.

Το άλλο σπίτι μας

επιμέλεια
Κατερίνα Πλασσαρά

ειδήσεις ■ πληροφο-
ρίες ■ σχόλια
γύρω από
οικολογικά
θέματα

Δάσος δάσος εισ' εδώ;

Τελειώνοντας σήμερα την έρευνα για τον τύπο, επιχειρούμε σε μια πρώτη και αρκετά πρόχειρη προσέγγιση, να καταγράψουμε ορισμένα από τα στοιχεία που μας δίνουν τα κείμενα.

Κατ' αρχήν όλα τα πρόσωπα που ρωτήθηκαν συμφώνησαν πως υπάρχει σοβαρή «κρίση στον τύπο». Η κρίση αυτή αποδίδεται, με κάποιες διαφορετικές αποχρώσεις οπτικής, σε αιτίες όπως:

1) Πτώση του επιπέδου ενός αριθμού δημοσιογράφων λόγω της αποχώρησης, επί χούντας, πολλών άξιων ονομάτων από την παλιά φρουρά, και της βιαστικής εισόδου νέων με αμφίβολα προσόντα για να καλυφθεί το κενό.

2) Έλλειψη κάποιας υπεύθυνης δημοσιογραφικής σχολής πανεπιστημιακού επιπέδου, η οποία θα εφοδιάζει με τα αναγκαία προσόντα τους φοιτητές της και θα δίνει τη δυνατότητα μιας αξιοκρατικής επιλογής στο χώρο της δημοσιογραφίας. Την ανάγκη για τη δημιουργία τέτοιας σχολής τόνισαν όλοι όσοι ρωτήθηκαν.

3) Τις υπέρμετρες παρεμβάσεις εκ μέρους των διευθυντικών στελεχών των εφημερίδων, με κριτήρια κυρίως εμπορικά, που έχουν σαν αποτέλεσμα την αναπαραγωγή ορισμένων στερεότυπων, αλλά πολύ συχνά και με κριτήρια προσωπικά, με αποτέλεσμα την πτώση και τον εκχυδαϊσμό του λειτουργήματος. Τα πολιτικά κριτήρια επισήμαναν τέσσερις από τους ερωτώμενους. Δύο ως παρέμβαση θεμιτή και θετική, και δύο ως αρνητική.

4) Ακόμα, η ευτέλεια των ιδίων των πολιτιστικών γεγονότων, που καλείται ο δημοσιογράφος να καλύψει, αναφέρθηκε ως σημείο γενικότερης πτώσης του πολιτιστικού μας επιπέδου, την οποία φυσικό είναι ν' ακολουθεί και ο τύπος.

5) Επιστημάνθηκε ακόμα και η πρόθεση — από μια μερίδα του τύπου — σκόπιμο αποπροσανατολισμού του κοινού από τα καινά θέματα και σχεδιασμένη στροφή του προς κάποια άλλα ανώδυνα και ασήμαντα.

Εδώ θα ήθελα να σημειώσω ότι η κατά κάποιο τρόπο αυτονόητη διαφορά της πρόθεσης ανάμεσα στον αστικό τύπο και στα κομματικά όργανα, αναφέρθηκε από έναν ή δύο μόνο.

Ως προς το θέμα της επιρροής πάνω στο κοινό, διαπιστώθηκε από όλους ότι είναι μεγάλη.

Στη συνέχεια το θέμα της ευθύνης του τύπου, γενικά, αναγνωρίζεται και αποδίδεται κυρίως στα διευθυντικά στελέχη των εφημερίδων και, κατά δεύτερο λόγο, στο επίπεδο των συντακτών. Μεγάλη ευθύνη αποδίδεται επίσης και στην ΕΣΗΕΑ, η οποία «ουδέποτε λειτούργησεν» ως πνευματικό σωματείο». Ακόμα τις ευθύνες του έχει και το ίδιο το κοινό (Μακρίδης: «δικτατορία του αναγνωστικού κοινού»), του οποίου η χαμηλή παιδεία και η προβολή των προτιμήσεών του, σε συνδυασμό με τις εμπορικές επιλογές των εφημερίδων, πιέζουν στο να κατεβαίνει ακόμα περισσότερο το επίπεδο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ενταχθεί και το πολύ σοβαρό θέμα της διαμόρφωσης ενός κριτηρίου του κοινού, που σημαίνει τη δυνατότητα της πληροφόρησης να διαπλάθει, να μορφώνει, να εκπαιδεύει και να παρεμβαίνει αποφασιστικά στην πολιτιστική ζωή. Φυσικά εδώ η ευθύνη συντριπτικά πέφτει στα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Προτάσεις πολύ συγκεκριμένες δεν έγιναν. Υπάρχει όμως μια έντονη προτροπή να αναλάβει το κράτος τις ευθύνες του και να πάρει πρωτοβουλίες για την εξυγίανση και την ανύψωση του επιπέδου του τύπου.

Αυτές είναι κάποιες πρώτες διαπιστώσεις: το θέμα παραμένει ανοιχτό και θα ήταν χρήσιμο να υπάρξουν και άλλες παρεμβάσεις και μέσα από το χώρο της δημοσιογραφίας αλλά και από κάθε άλλη πλευρά, αφού πρόκειται για θέμα με γενικό ενδιαφέρον.

Κατ. Π.

Από τη δημόσια συζήτηση που έγινε πριν λίγο καιρό μεταξύ δασολόγων και οικολόγων, για το θέμα της Πάρνηθας, μεταφέρουμε εδώ δυο χαρακτηριστικές απόψεις:

1. ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΚΙΝΗΣΗ ΔΑΣΟΛΟΓΩΝ:

Περιστικά άλση

Στα περιστατικά άλση θα πρέπει να στραφεί η προσοχή μας στη φύτευση-εγκατάσταση ανθεκτικών ειδών στη ρυπασμένη ατμόσφαιρα της πρωτεύουσας. Σαν τέτοια είδη μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ξενικά, δοκιμασμένα και άριστα προσαρμοσμένα στο περιβάλλον.

Τα περιστατικά άλση, θα πρέπει να είναι με τέτοιο τρόπο δομημένα, ώστε να δημιουργούν ψυχική ανάταση και ηρεμία, να είναι υψηλής αισθητικής αξίας και κατά το δυνα-

τόν να αντιπροσωπεύουν την οικολογία του ευρύτερου φυσικού περιβάλλοντος.

Οι ζώνες περιστατικού πρασίνου αναμένεται να υψίστανται μεγαλύτερη χρήση από το κοινό, αφού θα χρησιμοποιούνται καθημερινά λόγω της μικρής απόστασής τους από την πόλη. Οι ζώνες αυτές θα αποτελούν ένα χώρο που θα μπορεί να χρησιμοποιείται καθ' όλο το χρόνο και θα είναι ένα μεταβατικό περιβάλλον από τον αστικό δομημένο χώρο στον ελεύθερο πράσινο της υπαίθρου αναψυχής.

Μεγάλη λοιπόν είναι η λειτουργικότητα του πρασίνου όσον αφορά τον περιορισμό των ρυπαρών ου-

σιών στην αστική ατμόσφαιρα, σαν φυτικός φράχτης στην ηχορύπανση και μείωση της αιωρούμενης σκόνης.

2. ΕΠΟΙΩΣ:

Όπως υλοποιούνται αυτά τα προγράμματα θα προκαλέσουν τα εξής προβλήματα:

Ο Η μαζική μετακίνηση των επισκεπτών με Ι.Χ., θα προκαλέσει σίγουρο κυκλοφοριακό πρόβλημα με συνέπεια ταλαιπωρία, ατυχήματα, ρύπανση ατμόσφαιρας.

Ο Η μαζική συγκέντρωση επισκεπτών στις θέσεις αυτές δε βοηθά την ψυχαγωγία τους.

Ο Καταστροφική οικολογική της περιοχής που διαμορφώνεται ο χώρος, σε μια έκταση που εξαρτάται από την έκτασή του, το οδικό δίκτυο, τη χρήση του χώρου κλπ.

Ο Δεν έχει ξεκαθαριστεί αν θα

τούν και να φιλοξενήσουν όλες τις κυριακάτικες ανάγκες μας σε ψησταριές, γήπεδα, πάρκινγκ κλπ κλπ. Αλλά το δάσος έτσι και χαθεί, πάει, ΠΑΕΙ οριστικά.

Ας το λάβουν υπόψη τους οι (πολλοί απ' αυτούς καλοπροαίρετοι) αρμόδιοι, κι ας καταλάβουν ότι τα έργα που απεργάζονται, θέλοντας και μη, εκεί θα καταλήξουν. Και η Αθήνα πνίγεται. Οι με ΙΧ «περίπατοι στο δάσος» δεν είναι λύση. Είναι μάλιστα πολυτέλεια μπροστά στην απόλεια ενός πνεύμονα τόσο σημαντικού.

Μιλάμε βέβαια για τα «περιστικά άλση» που ο σχεδιασμός τους δε θέλησε ν' αφήσει απ' έξω ούτε τον «εθνικό δρυμό» Πάρνηθα, παραδίνοντάς τον στην εκ των πραγμάτων ανεξέλεγκτη χρήση, πάει να πει στην αναπόφευκτη λεηλασία του, την αλλοίωση, την υποβάθμιση και τελικά τον αφανισμό. Και μη μας πείτε πως είμαστε υπερβολικοί, πως ολ' αυτά είναι της φαντασίας μας. Γιατί κιόλας είδαμε με τα μάτια μας περιπατητές να κόβουν κλαράκι κλαράκι τα έλατα, ν' ανάβουν φωτίτσες και να τις αφήνουν πίσω τους αναμμένες, στη χάρη φαίνεται κάποιες σκοτεινής θεότητας...

αντι

● Τό καλύτερο δώρο για σάς και τους φίλους σας:

● Ένας πανόδετος τόμος του περιοδικού «ANTI»

"Αποψη στή
λογοτεχνία

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

ANTREA KEPENI

Ο ΟΜΙΛΩΝ ΓΑ-Ι-ΔΑΡΟΣ

ANTREA KEPENI

ΑΛΛΗΓΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΙΝΟΥ

Δάσος δάσος εισ' εδώ;

επιτραπούν ιδιωτικές πρωτοβουλίες κατά μήκος των δρόμων προς τους χώρους και γύρω απ' αυτούς, όπως ταβέρνες, βενζινάδικα, καφετέριες για καλύτερη επαφή με τη φύση!

Ο Θα αυξηθούν οι κίνδυνοι πυρκαγιών, οι τάσεις κερδοσκοπίας, οικοπεδοποίηση κλπ.

Ο Είναι μια μόνιμη επέμβαση στη φύση που θα επιβαρύνει τα ήδη υποβαθμισμένα οικολογικά βουνά της Αττικής.

Εκτιμούμε επίσης ότι δε λύνεται το πρόβλημα της υπαιθρίας αναφυχίας, μιας και οι ανάγκες είναι πολύ μεγαλύτερες, με δυσανάλογα μεγάλη ζημιά στο φυσικό περιβάλλον. Γι' αυτό είμαστε κατά αυτών των επεμβάσεων.

Στη συνέχεια, μέλη των οικολογικών ομάδων συντάξαν και έστειλαν στον υπουργό Γεωργίας, κύριο Σμίτη, την παρακάτω ανοιχτή επιστολή:

Κύριε Υπουργέ,

Με ιδιαίτερη ανησυχία παρακολουθούμε τα συνεχιζόμενα έργα στα βουνά της Αττικής, για τη δημιουργία χώρων αναφυχίας για τους Αθηναίους.

Τα έργα αυτά, με τον τρόπο που γίνονται, μας βρίσκουν εντελώς αντίθετους γιατί, ενώ θεωρητικά αποσκοπούν στη δημιουργία προϋποθέσεων για την έξοδο των κατοίκων του λεκανοπεδίου στην ορεινή φύση, πρακτικά μεταφέρουν απλά στα βουνά μας τον τρόπο ζωής της πό-

λης, μετάβλλοντάς τα, αργά αλλά σταθερά, σε τμήματα του αστικού περιβάλλοντος.

Τα δεκάδες χιλιόμετρα νέων δρόμων που φτιάχνονται, σε συνδυασμό με τους παλιούς, δημιουργούν στα γύρω από την Αθήνα βουνά ένα τέτοιο πυκνό οδικό δίκτυο, που δίνει την εντύπωση ότι επίκειται η οικοπεδοποίησή τους.

Οι δρόμοι αυτοί κατακερματίζουν ανεπανόρθωτα τα ορεινά οικοσυστήματα, υποβαθμίζοντας τις φυσικές λειτουργίες τους, διευκολύνουν τους εμπρηστές, τους οικοπεδοφύλους και τους λαθροκνηγούς στο καταστροφικό για τη φύση έργο τους και μεταβάλλουν τα βουνά από ορεινούς βιότοπους σε ένα είδος πάρκα, όπου τα σπάνια ζώα και φυτά δεν μπορούν πια να έχουν θέση.

Περισσότερο απ' όλα μας ανησυχεί η μεταχείριση της Πάρνηθας, που δεν είναι απλά ένα βουνό, αλλά συμβαίνει να είναι και Εθνικός Δρυμός. Η ανακήρυξή της σε Εθνικό Δρυμό δεν υπήρξε τυχαία, αφού είναι γνωστό ότι στην Πάρνηθα ζουν ελάφια και άλλα σπάνια ζώα και χίλια περίπου είδη φυτών, ανάμεσα στα οποία και πολλά πάρα πολύ σπάνια.

Η μετατροπή της Πάρνηθας από Εθνικό Δρυμό σε χώρο αναφυχίας, μας προβληματίζει σχετικά με το μέλλον και των άλλων Εθνικών Δρυμών της χώρας μας. Βέβαια υπάρχουν μερικοί που υποστηρίζουν ότι η προστασία της φύσης και η ανα-

ψυχή των ανθρώπων μπορεί να συνδυαστούν. Κι εμείς δε θα είχαμε αντίρρηση για κάτι τέτοιο, αν η προσέγγιση στους Δρυμούς γινόταν με σεβασμό προς το φυσικό περιβάλλον και παίρνοντας όλα τα αναγκαία μέτρα για την προστασία του. Κάτι τέτοιο όμως δεν έχει μέχρι τώρα συμβεί στην Πάρνηθα. Πώς είναι δυνατό για παράδειγμα να προστατευτούν οι σπάνιες και μοναδικές Τουλίπες της Μόλας, όταν πάνω τους φτιάχνουν γήπεδα και ψηταριές και τις ποδοπατούν κάθε Κυριακή εκατοντάδες άτομα.

Από τη σημερινή Κυβέρνηση περιμένουμε ν' αντιμετωπίσει το φυσικό περιβάλλον με διαφορετικά κριτήρια απ' ό,τι οι προηγούμενες. Να σταματήσει τις αυθαιρεσίες σε βάρος του. Ν' αρχίσει την αποκατάσταση των ζημιών που είχαν προκληθεί στο παρελθόν. Αντί γι' αυτά βλέπουμε με λύπη να μπαίνουν σ' εφαρμογή τα καταστροφικά σχέδια που είχαν καταστρωθεί επί χούντας και τόσες φορές είχε αποσοβηθεί η εκτέλεσή τους στο παρελθόν.

Για να σταματήσει το κακό εδώ που βρίσκονται τα πράγματα και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια αντίστροφη πορεία, ζητάμε, σε πρώτη φάση, να ληφθούν τα παρακάτω επείγοντα μέτρα, τα οποία και είμαστε πρόθυμοι να συζητήσουμε αναλυτικότερα.

1. Να σταματήσουν αμέσως τα έργα στα βουνά της Αττικής και ιδιαίτερα στον Εθνικό Δρυμό Πάρ-

νηθας.

2. Να δημιουργηθούν ομάδες από οικολόγους και βιολόγους, που θα μελετήσουν τα οικοσυστήματά τους και θα προτείνουν λύσεις διαχείρισης οικολογικά αποδεκτές.

3. Να σταματήσει το φύτεμα στα Αττικά βουνά, δέντρων ξενικών προς την τοπική χλωρίδα, που αλλοιώνουν τη μοναδική αττική φύση.

4. Να μεταφερθούν τα σχέδια για τα περιστατικά άλση σε περιοχές κοντά στα κράσπεδα της πόλης, όπως, για παράδειγμα, η έκταση πάνω από το συνοικισμό Παπάγου ή η περιοχή Μετόχι, στους πρόποδες της Πάρνηθας.

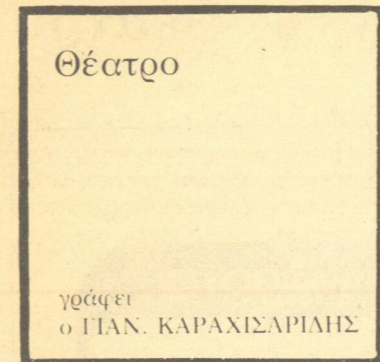
5. Να απαλλοτριωθεί και χρησιμοποιηθεί για περιστατικό άλσος το βασιλικό κτήμα Τατοΐου, που με την τεράστια έκτασή του θα μπορούσε να καλύψει τις ανάγκες της μισής Αθήνας.

6. Να απαλλοτριωθούν και να μετατραπούν σε άλση όλοι οι υπάρχοντες ελεύθεροι χώροι μέσα στην ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου.

Με τιμή
(Ακολουθούν υπογραφές)

Εδώ βρίσκονται τα πράγματα και η αγωνία όσων ενδιαφέρονται για το θέμα (ενώ η άγνοια θα ήταν η μόνη εξήγηση για την αδιαφορία), μεγαλώνει όσο τα έργα, που έχουν ήδη αρχίσει, προχωράνε.

Για να δούμε...

ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΡΜΕΝΗ:

ΒΑΣΙΚΑ ΜΕ ΛΕΝ ΘΑΝΑΣΗ

Η πρόθεση αυτής της στήλης δεν είναι να κριτικάρει κάποια παράσταση με βάση το παραδοσιακό στυλ. Η τακτική κριτική στα περιοδικά και τις εφημερίδες εντοπίζει το ενδιαφέρον της στην «αισθητική» αποδοχή ή απόρριψη μιας παράστασης. Γι' αυτό εξάλλου συμφέροντα, πιέσεις και ιντριγκες έχουν παίξει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της «άποψης» του κριτικού. Βέβαια υπάρχουν κι εξαιρέσεις. Αλλά εδώ αναφερόμαστε στο γενικό και κυρίαρχο χαρακτηριστικό της κριτικής που είναι ένα απ' τα βασικότερα μέσα δημόσιας προώθησης μιας παράστασης. Ο τακτικός κριτικός βασιζέται το κείμενό του στα προσωπικά του γούστα, στον τρόπο που ο ίδιος αντιλαμβάνεται σκηνοθετικά και ερμηνευτικά κάθε έργο. Σπάνια συνδέει τα επίκαιρα θεατρικά φαινόμενα με κάποιους κεντρικούς συλλογισμούς, σπάνια νοιάζεται για μια μακροπρόθεσμη πορεία. Αντίθετα αυτή η στήλη δεν παίζει το ρόλο της «κριτικής», αλλά κρίνει εκείνα τα θεατρικά γεγονότα που θετικά ή αρνητικά συνδέονται με τις γενικότερες θεατρικές αναζητήσεις που διατυπώθηκαν σε προγενέστερα κείμενα του γράφτηκαν σ' αυτό περιοδικό.

Αφορμή τώρα στάθηκε το καινούριο έργο του Γ. Αρμένη «Βασικά με λεν θανάση» που στήθηκε απ' τον Κ. Μπάκα στο θέατρο Αλάμπρα, με προεξάρχοντα τον Θ. Καρακατσάνη. Με πρώτη ματιά το έργο δεν φαίνεται να ξεφεύγει απ' τα κανάλια του Λαϊκού Φορμαλισμού*. Πάντα μπροστά η ιστορία του βασιανισμένου Έλληνα, του περιχαρακωμένου μικροαστού που σέρνεται σε μια μακριά και επώδυνη πορεία, χωρίς μπούσουλα. Σημαδεμένος απ' το μεγαλείο κάποιας ανύποπτης στιγμής, απ' το γραφικό του καθημερινού, απ' το παράλογο της μιζέριας. Να όμως που αυτός ο κάποιος θανάσης παύει να είναι κάποιος χαρακτήρας σε κάποιο θεατρικό έργο. Στο πρόσωπό του συμπυκνώνονται όλα εκείνα τα τυπικά χαρακτηριστικά που σκιαγραφούν τον οποιοδήποτε καθημερινό, μεσαίο, μέτριο νεοέλληνα του... με καρδιά εξοπλισμένου, που τη χάνει, τη βρίσκει και ολοένα βολοδέρνει. Γ' όνομα θανάσης, ίσως όχι τυχαία, αναφέρεται στον πολύ γνωστό μας κωμικό, το θανάση Βέγγο, που στις ταινίες του έπαψε να ερμηνεύει ρόλους, μα παρασταίνει τον ίδιο του τον εαυτο-σύμβολο, όπως ο

Τσάρλυ Τσάπλιν, σ' άλλους χώρους κι εποχές. Εδώ η πλοκή δεν καθορίζει σχέσεις και χαρακτήρες, άγεται από εκείνο το πρόσωπο που είναι το αποτύπωμα, το πρωταρχικό φόντο που μέσα του βρίσκεται διατεταγμένη η φυσιογνωμία του μεσοέλληνα, του με χωρίς φιλοδοξίες, αλλά πλήρους ανείρων μακρινών και απραγματοποιήτων. Θα λέγαμε λοιπόν ότι ο θανάσης είναι το καταστάλαγμα, η συμπυκνωμένη εικονογράφηση ενός πολύ γνωστού και διπλανού μας ανθρώπου, μιας ακιάς που προσπαθεί να βγει στο φως. Και τα κατάφερε χάρη στα έργα του Λαϊκού Φορμαλισμού την περασμένη δεκαετία.

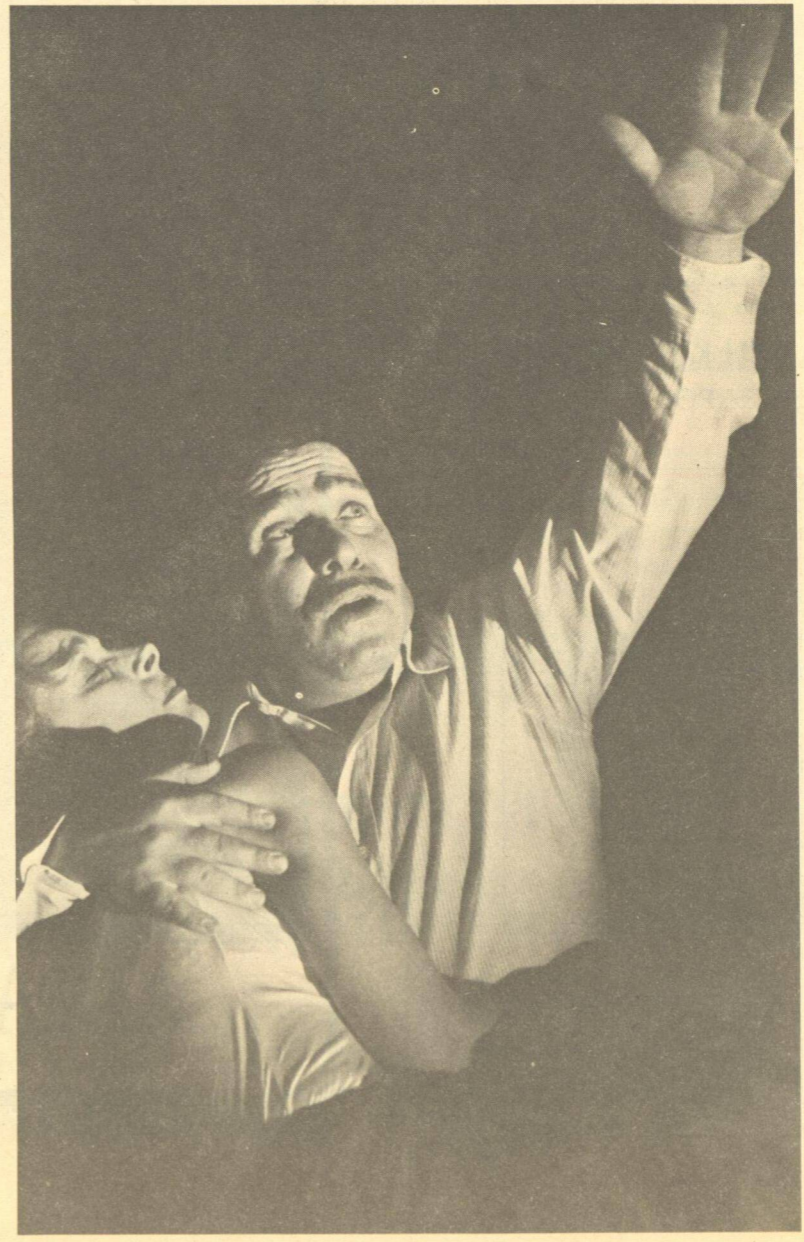
Να λοιπόν που αν ξεπεράσουμε την πρώτη ματιά, θ' ανακαλύψουμε ότι δεν έχουμε επί σκηνής έναν τύπο απ' τους διαφόρους που είδαμε στα σύγχρονα ελληνικά έργα, αλλά το «αρχέτυπό» τους που προεξάρχει της πλοκής και των άλλων σκηνοτικών προσώπων, που συνδιαλέγεται με τον εαυτό του, με το κοινό, που εκθέτει όλα τα χαρακτηριστικά που τον καθορίζουν.

Το έργο του Γ. Αρμένη έχει ατέλειες, πολλές φορές δεν καταφέρει να θιβαθεί το υλικό του, ο συναισθηματικός του χειμαρρος αλλοιώνει την καθαρότητα του έργου του. Αλλά είπαμε: το κείμενο αυτό

δεν εντάσσεται στην παραδοσιακή κριτική. Είναι πιο ουσιαστικό να σταθούμε σ' εκείνα τα στοιχεία που σηματοδοτούν τις δυνατότητες για ένα καινούριο θέατρο, για ένα «αναγνώσιμο θέατρο». Ο Γ. Αρμένης είναι ένας απ' τους ελάχιστους συγγραφείς που προσπάθησε ν' αξιοποιήσει τις πολυποικίλες επιρροές που δέχθηκε απ' τα πιο διαφορετικά θεατρικά είδη. Η δεκαπεντάχρονη ηθική του στο θέατρο Τέχνης δεν είναι άμοιρη αυτού του γεγονότος. Έτσι χωρίς ν' αποκοπεί απ' τον Λαϊκό Φορμαλισμό χρησιμοποίησε φόρμες καταλυτικές, θεατρικούς τρόπους που διαβρώνουν τον ίδιο το χαρακτήρα του Λαϊκού Φορμαλισμού. Το έργο του «Βασικά με λεν θανάση» είναι ένα σημαντικό βήμα σ' αυτή την κατεύθυνση.

Ο θανάσης λοιπόν μας διηγείται τη μεγάλη ασήμαντη πορεία του. Μας εκθέτει τα «κατορθώματά» του. Είναι ο ήρωας του έργου και ο ήρωας μιας πορείας μέσα στο χρόνο. Η συμμετοχή του στη ζωή γίνεται ένα δημόσιο γεγονός. Οι πράξεις του συνιστούν το προσωπικό του έπος. Πρόκειται για τη μακρόσυρτη αφήγηση-εξομολόγηση του καθόλου ηρωικού βίου του, που είναι

* Βλ. σχετικό κείμενο, Γραμ. & Τεχ., τευχ. Ιαν. 1983.

Άννα Φόνσου - Θύμιος Καρακατσάνης

* Βλέπε σχετικό κείμενο, Γραμ. & Τεχ., τευχ. Μαΐου 1982.

Θέατρο • Θέατρο • Θέατρο • Θέατρο • Θέατρο

του απορρίπτοντάς το. Οπωσδήποτε συνιστά μια ψευδή εικόνα της πραγματικότητας. Διαστρέφει και αποκρύπτει το αληθινό και το αντικειμενικό, απ' την άλλη όμως αποτελεί σύμφυτο στοιχείο της κουλτούρας μας. Έχει βαθιές ρίζες και αναπότρεπτα το συναντάμε μέσα μας και γύρω μας, ακόμη και σαν στάση ζωής. Το έργο του Γ. Αρμένη έχει μια πρόταση γι' αυτό το τόσο σημαντικό ζήτημα. Συνθέτει μελοποιημένες σκηνές, τις εκθέτει αυτούσιες στον αποδέκτη θεατή και σχεδόν ταυτόχρονα τις κρίνει. Δεν τις καταστρέφει, δεν διακηρύσσει την εναντίωσή του, αλλά δοκιμάζει το κύρος τους σε σύγκριση μ' άλλες συμπεριφορές.

Ήδη όσα είπαμε απαρτίζουν μια ενδιαφέρουσα προσφορά του έργου, ίσως την πιο σημαντική μέχρι τα τώρα, αρκεί ό,τι κατακτήθηκε να μη χαθεί, αρκεί τα μειονεκτήματα να μην υπερκαλύψουν τις προτάσεις που έφερε στο φως το έργο.

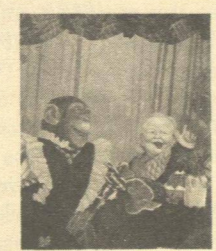
Αυτό το κείμενο δεν μπορεί να τελειώσει χωρίς να μιλήσει και για τον **Θ. Καρακασάνη**. Πολλοί έχουν εκφραστεί με κολακευτικά λόγια για τον ηθοποιό. Αυτό που έχει όμως σημασία είναι ότι πρόκειται για έναν γνήσια επικό ηθοποιό, για έναν απ' τους ελάχιστους που έχει οικειοποιηθεί

την τεχνική του Guestus που ανέλυσε ο Μπρέχτ. Η ικανότητά του να περνάει απ' τη μια στάση στην άλλη, του δίνει την δυνατότητα να εξαγγέλει τις αντιφάσεις του ρόλου του. Οι αντιφάσεις αυτές γίνονται ένα σημαντικό σκηνικό γεγονός όταν συνυπάρχουν, όταν ο θεατής μπορεί να τις έχει μπροστά του συγκρινόμενες.

Έξω απ' αυτό ο **Θ. Καρακασάνης** έχει κι άλλη μια επιτυχία στο ενεργητικό του. Κατάργησε το φράγμα, το τείχος που χώριζε την κωμωδία απ' το δράμα, απόδειξε, όχι στα χαρτιά και στη θεωρία αλλά στη σκηνή, ότι το θεατρικό έργο συμπυκνώνει την ίδια τη ζωή που μέσα της συνυπάρχει το κωμικό και το τραγικό. Πολλοί ισχυρίζονται ότι είναι μανιερίστας. Καλό είναι να ληξει αυτή η παρεξήγηση που βαρύνει κι άλλους μεγάλους ηθοποιούς. Γιατί για μανιέρα έχουν κατηγορηθεί μόνο μεγάλοι ηθοποιοί, που έχουν τιθασεύσει τα εκφραστικά τους μέσα, έχουν έναν συγκεκριμένο τρόπο οικείο στο κοινό. Το δυστύχημα δεν είναι ένας ηθοποιός να κατέχει ένα προσωπικό στυλ - που τόσο άστοχα χαρακτηρίστηκε μανιέρα - αλλά κάποιος ηθοποιός να μιμείται αυτό το στυλ - τη μανιέρα αν θέλετε.

ΔΟΝΟΣΟ - ΚΑΙΡΟΛ - ΛΟΥΡΥ

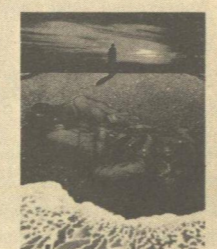
ΧΟΣΣΕ ΔΟΝΟΣΟ
Οι βαθύπλουτοι Βεντούρα και οι ανθρωποφάγοι

ΑΣΤΑΡΤΗ

Το μυθιστόρημα-μύθος που έχει μεταφραστεί σε πολυάριθμες γλώσσες.

ΖΑΝ ΚΑΙΡΟΛ
Τα παιδιά της παλέρουας

ΑΣΤΑΡΤΗ

Ένα γοητευτικό βιβλίο που μένει στην καρδιά του αναγνώστη σαν νοσταλγική, αγαπημένη μουσική.

ΜΑΛΚΟΛΜ ΛΟΥΡΥ
Κάτω από το ηφαίστειο

ΑΣΤΑΡΤΗ

Οι κριτικοί το έχουν κατατάξει ανάμεσα στα δέκα σημαντικότερα βιβλία που παρουσιάζονται στη διάρκεια ενός αιώνα.

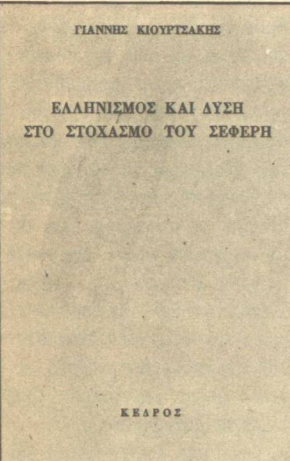
ΑΣΤΑΡΤΗ

πρώην «ΑΣΤΕΡΙ»

ΣΟΛΩΝΟΣ 121 • ΤΗΛ. 36.19.802 - 36.06.597

Δυο δοκίμια του ΓΙΑΝΝΗ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗ στις εκδόσεις ΚΕΔΡΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΥΣΗ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

ΚΕΔΡΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗΣ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΟΜΑΔΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Τό παράδειγμα του Καραγκιόζη

ΚΕΔΡΟΣ

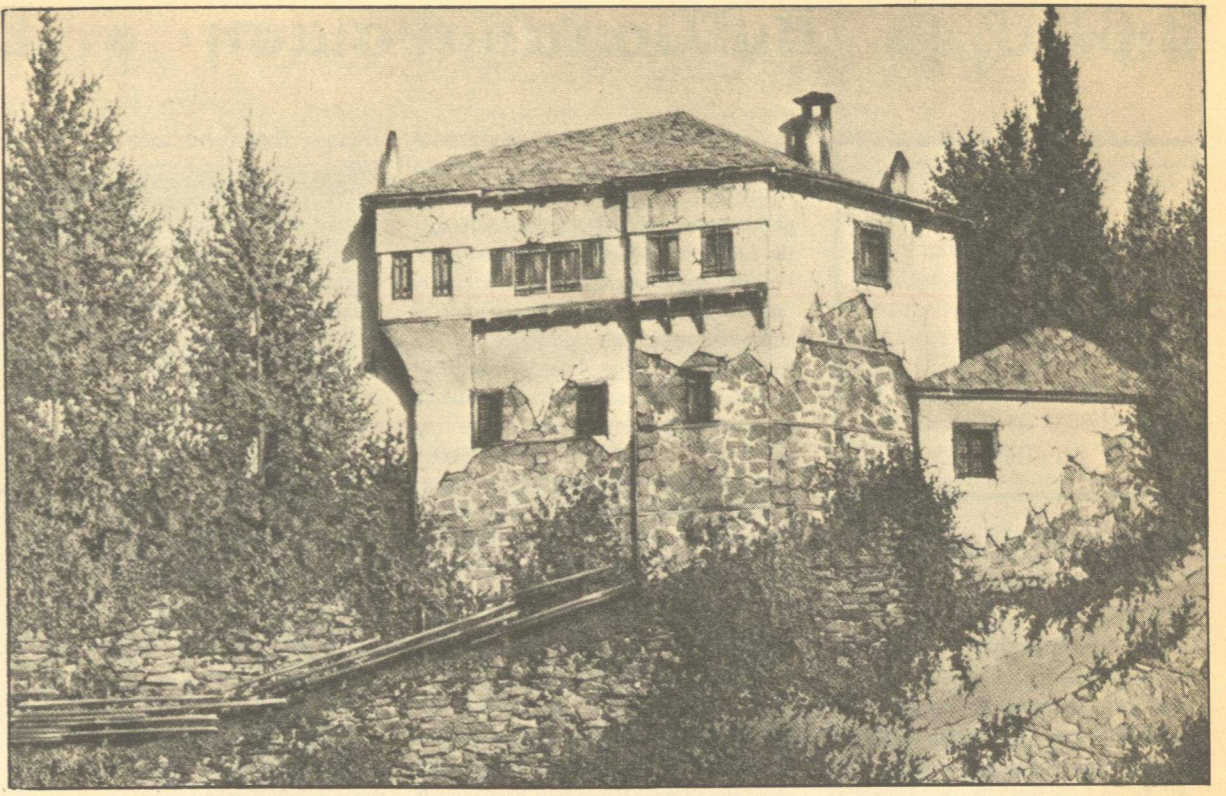
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΥΣΗ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΟΜΑΔΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. Γενναδίου 6, Τηλ. 36.15.783

Εικαστικά

γράφει η ANTA KATTOYAA

Γιώργου Καφενταράκη

Η γκαλερί Όρα, παρουσίασε το μήνα που πέρασε δυο ενδιαφέρουσες εκθέσεις, τόσο από τεχνική όσο και από τεχνοτροπική άποψη.

Η δουλειά του Άρη Σταθόπουλου ίσως δεν θα 'πρεπε να ιδωθεί από καθαρά εικαστική-αισθητική σκοπιά, αλλά σαν μια δημιουργία πιο σφαιρική, ένα είδος εικαστικής ποίησης, αφού και τα υλικά που την πραγματώνουν εκφράζουν τη φιλοσοφική της διάσταση. Το αντικείμενο του Α.Σ. είναι το ον, η ψυχή του και οι συνεχείς διαδρομές της. Τα υλικά του είναι το μέταλλο (χαλκός), η φωτιά και το υγρό στοιχείο (οξέα) που βοηθούν στη ρευστοποίηση της επιφάνειας.

Έτσι, «όλα τα χρώματα του ουρανού τόξου», που «λάμπουμε μπροστά στα μάτια μας σαν μπορούμε σε ματαλλείο χαλκού», όλες οι αποχρώσεις του χρυσού και της γης, μετουσιώνονται σ' ένα ατέρμονο γίνεσθαι γεμάτο αντιθέσεις: η Άβυσσος και ο Ουρανός, η κατάδυση και η εκτόξευση. Και μέσα σ' αυτό το αμφίρροπο περιβάλλον των αντιθέσεων, δεσπόζουσα είναι η μορφή της γυναίκας, πόρνη και άγγελος, κόρη της Αφροδίτης, που για σύμβολό της έχει το χαλκό. Και απαρχή όλων, η αρχέτυπη στιγμή της δημιουργίας: «η ένωση όλων των πρωταρχικών στοιχείων, μέσα εις την πληρότητα του ολοκληρωμένου "είναι", από την τυφήν, εν τω οργασμώ, ορμήν του σπερματοζωαρίου και τους σκοτεινούς βυθούς της ενδομητρίου υπάρξεως, από τα ξέφωτα των γεννήσεων και τους οδούς του βίου, έως τα υψηλότερα και χρυσαυγή Οσσανά των αναζητούμενων παραδείσιων, οϊτινες, αν πόθος μέγας υπάρχη και πυρ

πραγματικών (Ηράκλειτος, Blake, Έγελος, Whitman, Picasso, Breton και Freud) αναμφίβολως μας ανήκουν»².

Σύμφωνα μ' αυτήν την Ηρακλείτεια άποψη, μέσα απ' αυτές τις αντιθέσεις, ο άνθρωπος αναπλάθεται και αναπαράγεται, νικώντας την ελαστική μονιμότητα και ακινησία, αντλεί δυνάμεις και ολοκληρώνεται.

Τα έργα του Άρη Σταθόπουλου δεν πρέπει λοιπόν να ιδωθούν σαν μονάδες, αλλά σαν στοιχεία ενός οργανικού συνόλου, σαν κομμάτια του ίδιου οράματος, γιατί τότε μόνο μπορεί κανείς να διακρίνει αυτό τον επαμφοτερισμό και τις αντιθέσεις, που δίνουν όλη την ουσία σ' αυτή την πρωτότυπη δουλειά.

Ο Γιώργος Καφενταράκης έχει για θέμα του τα αρχοντικά σπίτια του Πηλίου, τα μοναστήρια του Αγίου Όρους, τα χτίσματα γενικά, που συνθέτουν την οικιστική μας παράδοση.

Αυτό όμως που κάνει τη δουλειά του πρωτότυπη και σημαντική, είναι η τρισδιάστατη απόδοση αυτών των χτισμάτων, καθώς και των φυσικών στοιχείων που τα περιβάλλουν. Χρησιμοποιώντας τα γνήσια οικοδομικά υλικά από τα οποία κατασκευάστηκαν αυτά τα κτίρια, δηλαδή πέτρα, ξύλο, ασβέστη, σχιστόπλακα, αναπλάθει μια κατασκευή που για αρκετά χρόνια παραμερίστηκε απ' την αστικοποίηση της επαρχίας, και αναπαριστά την εποχή που το σπίτι σαν «οίκημα» είχε πολλά στοιχεία που αντικατόπτριζαν την προσωπικότητα του κατόχου του.

Μέσα απ' το έργο του καλλιτέχνη, διαφαίνεται μια αυξημένη ευαισθητοποίηση για το φυσικό περιβάλλον, μια αξιοθαύμαστη αίσθηση του χώρου, πράγματα που τον οδηγούν αβίαστα στην, όχι εύκολη, απόδοση της τρίτης διάστασης.

Ο θεατής δεν στέκεται πια εμπρός στην επιφάνεια, αλλά «μπάινει» μέσα της, περι-

βάλλεται από τους σωστά οικοδομημένους όγκους και παρατηρεί τις σχιστόπλακες βαλμένες μια-μια στις σκεπές, τις σιδεριές, στα παράθυρα, τα ξύλα στις αυλόπορτες.

Ο Γιώργος Καφενταράκης εκτός από καλλιτέχνης, είναι και ένας τεχνίτης που βρήκε έναν εντελώς δικό του τρόπο έκφρασης μέσα απ' την πάλη του με τη μανιέρα, πάλη που τελικά κέρδισε.

1. Από το κείμενο της οπτικοακουστικής παρουσίασης που συνοδεύει την έκθεση.
2. Από την εισαγωγή του Ανδρέα Εμπειρικού στον κατάλογο της πρώτης έκθεσης στην Ελλάδα του Α.Σ. που έγινε πριν είκοσι χρόνια στη γκαλερί «ASTOR».

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΝΙΚΟ ΓΑΒΡΙΗΛ ΠΕΝΤΖΙΚΗ

γράφουν:

- Κ. Γκιμοσούλης • Γ. Ιωάννου • Ν. Λάζαρης • Κ. Μύρης • Δ. Μυταράς
- Η. Χ. Παπαδημητράκοπουλος • Αθ. Σχοινά • Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος
- Γ. Χειμωνάς

Επιμέλεια: Γιάννης Κοντός

Βιβλίο • Βιβλιοπαρουσίαση • Βιβλίο • Βι

Βιβλιο-
παρουσίαση

γράφει
ο ΑΛΕΞ ΖΗΡΑΣ

Ε.Γ. ΜΠΕΛΙΣ

Οι δάουλοι
Κέδρος, Αθήνα 1980

Συνήθως τα ποιήματα αυτής της συλλογής του Ε.Γ. Μπελιέ, χωρισμένα σε τέσσερις ενότητες, είναι αναπτύξεις εντυπώσεων που, διευρύνοντας συνεχώς την αρχική τους οπτική, καταλήγουν να συμβολίζουν συλλογικές μνήμες, πάθη, καταστάσεις που ξεπερνούν την ατομική μοίρα. Πολλές φορές το εναρκτήριο εύρημα περιστρέφεται γύρω από μια σειρά διαδοχικών ή επάλληλων εικόνων. Ο στίχος είναι μουσικά τονισμένος, συχνά με λυρική, υποβλητική χροιά, ποτέ όμως το δραματικό φορτίο του δεν εκφράζεται άμεσα. Ο χωριστός τόνος στα ποιήματα είναι ελεγχόμενος, συχνά δίνει την εντύπωση ότι ακινητοποιείται σε μια σειρά στιγμιτυπίων: «Στα αποδυτήρια μυρίζει ιδρώτα και λίγη νεανική απλασιά / οι αθλητές με τις χοντρές κνήμες και τ' ανέκ-

φραστα πρόσωπα / κλειδώνουν τα ντουλάπια και φεύγουνε / ο διάδρομος μοιάζει τώρα οστεοφυλάκιο / με όλα κείνα τα λουκέτα τα χαρτάκια τα ονόματα./ Αφώς οι αστυφύλακες φορούν τις νέες λάμπουσες στολές τους». (σελ. 46: «Στο Στάδιο»)

ΕΦΗ ΑΙΛΙΑΝΟΥ

Η Ευριδίκη στο φως
Ίκαρος, Αθήνα 1980

Ο μύθος του Ορφέα και της Ευριδίκης είναι ο καμβάς πάνω στον οποίο είναι χτισμένη αυτή η ποιητική συλλογή της Έφης Αιλιανού. Χωρισμένη σε ενότητες: «Το τελευταίο σύνορο», «Η ζωοδόχος πηγή», «Η Ευριδίκη στον Άδη», «Η Ευριδίκη στο φως», η συλλογή ακολουθεί τυπικά την εξέλιξη του αρχαιοελληνικού μύθου - μια ιστορία αγάπης και πάθους που χρησίμευσε ως πρότυπο σε πολλά έργα τέχνης ως σήμερα. Τα ποιήματα της *Ευριδίκης στο φως* είναι, ουσιαστικά, μονόλογοι, που δεν ανακαλούν μόνο τους δραματικούς τόνους της αρχαίας τραγωδίας αλλά και το ελεγεϊκό ύφος πολλών έμμετρων ποιημάτων της προφορικής νεοελληνικής παράδοσης. Έτσι ο στίχος εδώ είναι, συνήθως, αναλυτικός, μουσικά τονισμένος, με συμβολισμούς που είναι εύκολοι στην προσπέλασή τους: «Για να σε φτάσει ο σιωπηλός κυματισμός της αγάπης μου, / θα πρέπει πρώτα να σχίσω / με τα νύχια το δέρμα μου / και τη σκουριά να πετάξω από πάνω μου / ανήλια που εστοίβαζαν χρόνια» (σελ. 21).

Βιβλιο-
παρουσίαση

γράφει
ο ΚΩΣΤΑΣ ΓΟΥΛΙΑΜΟΣ

R.L. STEVENSON

Μύθοι
Εκδ. ΑΓΡΑ, Αθήνα 1983

Το 1890, τέσσερα δηλαδή χρόνια μετά την έκδοση της «Παράξενης υπόθεσης του Δρος Τζέκυλ και του Κου Χάιντ», ο Στήβενσον εγκαθίσταται οριστικά στη Σαμόα. Την περίοδο εκείνη συμπληρώνει και τους «Μύθους». Μια συλλογή διηγημάτων με χαρακτηριστικό στοιχείο το μυστηριώδες όσο και υπερφυσικό κλίμα.

Από την άλλη πλευρά γίνεται φανερή η δύναμη διακρίσεως καλού και κακού χωρίς ωστόσο ο συγγραφέας να ηθικολογεί. Κι εδώ ακριβώς βρίσκεται η ικανότητα του Στήβενσον. Με το χιούμορ και γενικώς με το ύφος του ξεπερνά κάθε ηθικοποίηση δημιουργώντας ιστορίες παραβολής και αλληγορίας όπως «Ο διάβολος και ο ξενοδόχος», η «Κίτρινη μπονιά», «Το σπίτι του Έλντ», «Το πλοίο που βυθίζεται» κ.α.

Την ιδιόρρυθμη ατμόσφαιρα του βιβλίου αποδίδει θαυμάσια η μετάφραση της Δανάης Μιτσotάκη.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Επιλογή-Μετάφραση: Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ
Εκδ. ΥΨΙΛΟΝ, 1983

Γεγονός είναι πως σ' αυτό τον τόμο περιλαμβάνονται είκοσι ποιητές γνωστοί, λίγο-πολύ, στο ελληνικό κοινό, μια και που δεκαέξι από αυτούς είχαν συμπεριληφθεί στην κατά μια τετραετία προηγηθείσα επιλογή σαρανταπέντε αμερικάνων ποιητών του Αλέξη Τραϊανού.

Θα διατηρούσα την απορία -ποια δηλαδή σκοπιμότητα εξυπηρετεί η έκδοση κι ενός άλλου τόμου όταν μάλιστα συμπίπτουν όχι μόνο ποιητές αλλά πολλές φορές και ποιήματα- θα διατηρούσα, λέγω, την απορία εάν την έκδοση δεν σφραγίζει η ουσιαστική μετάφραση της Κατερίνας Αγγελάκη-Ρουκ. Οστόσο ξέχωρα από τη μετάφραση θα πρέπει επίσης να γίνει αποδεκτό ότι αυτοί οι ποιητές που με τη φωνή τους συγκλόνισαν την αμερικάνικη κοινωνία στο διάστημα 1950-1965, ήταν ήδη γνωστοί στην Ελλάδα -είτε από εκδόσεις είτε από περιοδικά- πάνω από μια δεκαετία. Επειδή λοιπόν αρκετά έχουν γραφτεί και μεταφραστεί, ενώ παράλληλα στην Αμερική εδώ και πολλά

χρόνια έχουν σταματήσει να ασκούν γοητεία, θα μπορούσε η μεταφράστρια να επιλέξει νεότερους (γεννημένους μετά το '40) κι εντελώς άγνωστους στη χώρα μας ποιητές, όπως έκανε με την Άι.

Άλλωστε υπάρχει ένας ικανός αριθμός -αναφέρω ενδεικτικά τα ονόματα των Bloch, Griffin, Harris, Shihab, Tate, Roberstson, Fried, Bottoms, Gallagher, Vinz, Waterman κ.α.- που, αφομοιώνοντας τις παραμέτρους των μεταπολεμικών, κατώρθωσε να καταθέσει μια ξέχωρη ιδιοσυγκρασία σε μορφή και περιεχόμενο.

Υπό την έννοια αυτή πιστεύω ότι και ο τίτλος «σύγχρονοι αμερικάνοι ποιητές» θα ήταν σε πλήρη ταυτότητα με το περιεχόμενο του.

Τελειώνοντας επισημαίνω: δεν είναι Βαλλέχο αλλά Βαγιέχο, ενώ ο Άσπερι είναι γνωστός ποιητής στο ελληνικό κοινό, σε αντίθεση με τα όσα πληροφορεί στο σημείωμά της η Κ.Α.Ρ. Το 1979 μεταφράστηκαν ποιήματά του από τον Αλέξη Τραϊανό.

ΠΕΤΡΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΗΣ

Η γης
Αθήνα 1983

Γλώσσα αδιάπτωτου λυρισμού είναι το χαρακτηριστικό στοιχείο των ποιημάτων του Πέτρου Τσοούκαλη.

Οι στίχοι -είτε μέσα από κλασικές φόρμες είτε από επιγραμματικές διατυπώσεις- δίνουν με απλότητα το κοινωνικό και ερωτικό υπόβαθρο του ποιητή. Εικόνες καθημερινές αλλά και με δυναμική αίσθηση (π.χ. «Το ενέχυρο») αποκάλυπτουν σύγχρονες μορφές αποξένωσης. Παράλληλα είναι εμφανής και η προσπάθεια του υποκειμένου να λυτρωθεί μέσα από την επίγνωση των πράξεών του από αυτές ακριβώς τις μορφές.

Ξεχωρίζουν τα ποιήματα *Γένεσις*, *Σαββατόβραδο*, *Ναι, σου λέω*.

ΕΡΙΧ ΦΡΟΜ

Το μεγαλείο και οι περιορισμοί
στη σκέψη του Φρόντ
Εκδ. Γλάρος 1983

Στα πέντε δοκίμια του ο Φρομ καταθέτει τις ουσιαστικές του εκτιμήσεις για τον Φρόντ και την ψυχανάλυση.

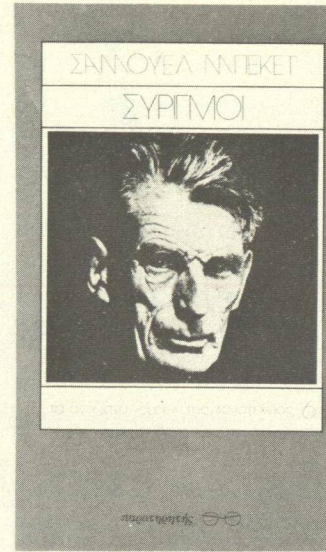
Πιστεύει λοιπόν πως η οπουδιότητα της ανακάλυψης του Φρόντ βρίσκεται στη δημιουργία μιας μεθόδου που βοηθά το άτομο να φθάσει στην αλήθεια μέσα από τις λειτουργίες της απώθησης και της εκλογίκευσης.

Η εφαρμογή της αρχής -σημαίνει στον πρόλογο ο Φρομ- πως η αλήθεια ελευθερώνει και θεραπεύει είναι το πιο σημαντικό επίτευγμα του Φρόντ ακόμα κι αν η εφαρμογή που έκανε πέρασε από πολλές παραμορφώσεις και πλάνες.

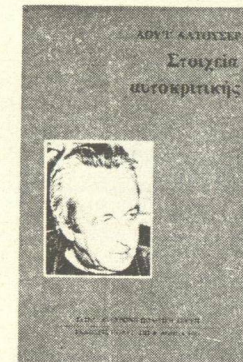
Η μετάφραση είναι της Μαρίας Λώμη.

ΤΑ ΑΓΝΩΣΤΑ ΝΟΜΠΕΛ ΤΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

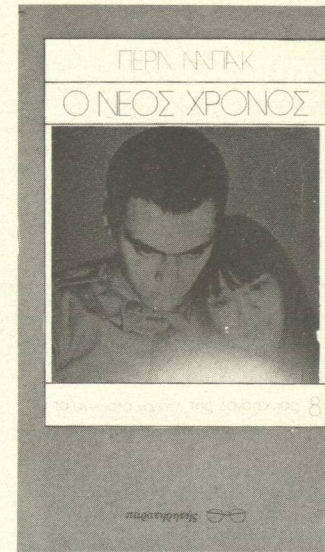
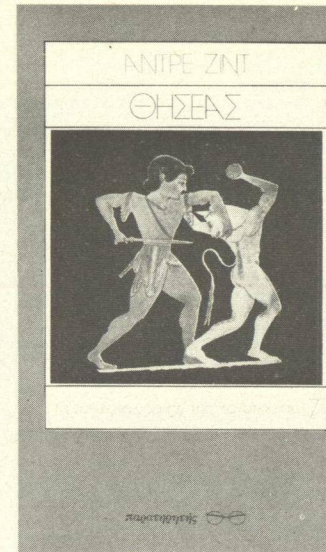
Μόλις κυκλοφόρησαν τρία άγνωστα αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας

ΝΙΚΟΥ ΓΟΥΛΑΝΤΖΑ
Για τον Γκράμσι
Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ
σελ. 158 δρχ. 250

ΛΟΥΓΙ ΑΛΤΟΥΣΕΡ
Στοιχεία αυτοκριτικής
σελ. 94 δρχ. 160

Μονολογώντας με το στόμα των χαρακτήρων του για την ανθρώπινη μοίρα, ο Ιρλανδός νομπελίστας Σ. Μπέκετ παίζει για μια ακόμη φορά με την ζωή, τον θάνατο και τις λέξεις.

Ένας άλλος Θησέας, εντελώς διαφορετικός απ' αυτόν που μας παρουσιάζει η τυπική μυθολογία. Στους γερωντικούς του χρόνους θυμάται τους έρωτες, τα τεχνάσματα, την πολιτική δράση και προπατώντας την νιότη του.

Δύση και Ανατολή αντιμέτωπες σε μία από τις τελευταίες μυθιστορίες της γνωστής Αμερικανίδας συγγραφέως, που τιμήθηκε από την σουηδική Ακαδημία με το Νόμπελ λογοτεχνίας για το σύνολο του έργου της.

παρατηρητής

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ - ΠΡ. ΚΟΡΟΜΗΛΑ 38 ΤΗΛ. 264958 - ΑΘΗΝΑ - ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ - ΔΙΔΟΤΟΥ 39 ΤΗΛ. 3600658

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΝΩΣΗ
βιβλία που ξεχωρίζουν

Αλκ. Γιαννόπουλος

Η ΣΑΛΑΜΑΝΤΡΑ
μυθιστόρημα

ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Η Σαλαμάντρα

Το κλασικό μυθιστόρημα του Αλκ. Γιαννόπουλου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ» ΠΡΗΓ. ΑΥΣΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ, ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ. 779.4879 - 775.4963 - 778.6441

τα βιβλία του μήνα

<p>ΔΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ</p> <p>Άριστος ο Προσεχτικός</p> <p>6</p> <p>Ο ΑΡΑΓΚΟΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΙΤΣΟ</p> <p>ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ</p> <p>Άριστος ο Προσεχτικός</p>	<p>ΠΗΤΕΡ ΜΠΗΑΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΒΑΦΗΣ</p> <p>6</p> <p>Ο ΑΡΑΓΚΟΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΡΙΤΣΟ</p> <p>ΠΗΤΕΡ ΜΠΗΑΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΒΑΦΗΣ</p>	<p>ΖΑΚ ΛΕ ΓΚΟΦ-ΠΙΕΡ ΝΟΡΑ</p> <p>ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ</p> <p>ΖΑΚ ΛΕ ΓΚΟΦ-ΠΙΕΡ ΝΟΡΑ</p> <p>Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΛΛΑΖΕΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ</p>
<p>ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ</p> <p>ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΚΑΛΗΜΕΡΑ</p> <p>ΜΕΛΠΩ ΑΞΙΩΤΗ</p> <p>ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ ΚΑΛΗΜΕΡΑ</p>	<p>ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ</p> <p>Η ΠΛΩΤΗ ΠΟΛΗ</p> <p>ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ</p> <p>Η ΠΛΩΤΗ ΠΟΛΗ</p>	<p>ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΣΟΛΑΣ</p> <p>ΜΙΑ ΣΟΦΗ ΜΑΪΜΟΥ</p> <p>ΜΗΤΣΟΣ ΚΑΣΟΛΑΣ</p> <p>ΜΙΑ ΣΟΦΗ ΜΑΪΜΟΥ</p>

30 ΧΡΟΝΙΑ 1954-1984 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΛΑΡΟΣ ...δημιουργούμε αναγνώστες

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

ΘΑΝΟΣ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΣ

Κωνσταντίνου Καβάφη
**«Ο ΓΕΡΟΣ ΤΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ»**

Κώστα Παπαγεωργίου
«ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ»

Η ευαισθησία στο Ελληνικό τραγούδι!

**ΑΡΑΠΙΑ ΓΙΑ ΛΙΓΟ ΠΑΨΕ
ΝΑ ΧΤΥΠΑΣ
ΜΕΤΟ
ΣΠΑΘΙ**

Η απάντηση στην
επίθεση της «γυφτιάς»

από τη

